

nerali ac Institutionum vel duos Digestorum vel Codicis libros publice legerit in eodem: uno eorum saltem perfecto in Romano Studio, quo fuerit doctorandus.

Aliae.
§ 2. Nullum etiam qui doctorari petierit in iure canonico huiusmodi examinationem recipiat, nisi quinque annis canonica iura audierit, ex quibus saltem duobus illa similiter in aliquo Studio generali, ac duos vel unum Decretalium librorum publice legerit in romano, in quo fuerit magistrandus.

§ 3. In praedictorum vero duorum annorum numero tam in iure canonico, quam in civili id temporis, quod huiusmodi doctorandi extraordinarie, publice aliis legendo, illosque docendo publice etiam non audiendo expenderit in aliquo Studio generali volumus computari et perinde haberi, ac si per illud audiendo dictorum in iure generali Studio institisset, et illos, quos idoneos repererit, petito secrete magistrorum eorundem consilio; quod utique consilium fideliter teneantur impendere, quod etiam in ipsorum consulentium dispendium vel iacturam revelari a quolibet districtius prohibemus, approbet et admittat: eisque petitam licentiam largiatur: alios minus idoneos nullatenus admittendo: postpositis omnino gratia, odio vel timore, favore.

Licentiarum laureatorumque privilegia.
§ 4. Illi autem qui in civitate praefata examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examinatione vel approbatione alia regendi et docendi ubique plenam habeant facultatem, nec a quoquam valeant prohiberi.

Conditiones ac circumstantiae examinis.
§ 5. Sane ut rite in praefatis examinationibus procedatur, praecipimus, ut dictus vicarius propositis tantum, sed non tactis Evangelii, iuret, fideliter se personis, quae per examinationem huiusmodi repertae fuerint idoneae, huiusmodi licentiam impartiri, et quod personaliter, non per vicarium vel substitutum examinationi huiusmodi debeat interesse, nisi esset ex aliqua rationabili causa adeo impeditus

(super quo eius conscientiam oneramus), quod suam non posset examinationi praedictae personalem praesentiam exhibere: in quo casu eidem vicario interessendi examinationi huiusmodi per alium ad hoc idoneum substitutum, quod tactis sacrosanctis Evangelii praestare iuramentum simile teneatur, tenore praesentium indulgemus: et quod nemini huiusmodi impertietur licentiam, nisi ei, quem omnes vel maior pars doctorum, qui huiusmodi examinationi intererunt, approbaverunt.

§ 6. Magistri quoque in dicta Urbe praesentes, sive actu legant, sive non, qui ad examinationem huiusmodi fuerint convocandi, semel praestent publice iuramentum, quod ipsi vocati ad easdem examinationes venient, nisi fuerint legitime impediti, et gratis dabunt examinatorum fidele consilium, qui de huiusmodi examinatis velut digni approbari debeant aut minus digni merito non admitti. Qui vero huiusmodi iuramentum praestare noluerint, nec ad legendum, nec ad examinationes easdem ullatenus admittantur.

Puncta pro licentia.
§ 7. Modus autem subscriptus in huiusmodi examinatione servetur quoque in licentiandis. Nam licentiando in iure canonico assignentur puncta de mane, videlicet unum decretum et unica decretalis; licentiando etiam in iure civili puncta hora praedicta similiter assignentur, una lex videlicet in Digesto veteri et altera in Codice per doctores, super quibus dicti licentiandi examen fuerint subituri: iidem vero doctores ad mandatum eiusdem vicarii hora competenti post nonam eiusdem diei super praedictis punctis subiciant licentiandum examini, et tam circa examen huiusmodi, quod fit in secreto, quam circa examinationem publicam caetera observent, quae in similibus consueverint in Bononien. Studio observari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis, statuti, voluntatis, prohibitionis et praecepti infringere, etc.

Datum Avenioni kalendis augusti, pontificatus nostri anno II.

Dat. die, annoque eodem.

XIX.

Tutellensis Ecclesiae divisio a Lemovicensi, et novi episcopatus erectio, cum dioecesis, capituli et mensae assignatione (1).

SUMMARIUM

1. Divisionis, novaeque erectionis causae. —
2. Divisio ac erectio (de quibus in rubrica).

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Salvator noster, etc.

Divisionis, novaeque erectionis causae.
§ 1. Sane considerantes attentius et intra pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod in tanta multitudine populi, quanta foecundavit Altissimus civitatem et dioecesim Lemovicensem singulorum vultus nequibat, ut condecet, unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, quodque durum erat atque difficile in eadem dioecesi, quae lata et diffusa existit, ad unicum tantum a tot personis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi.

Divisio ac erectio de quibus in rubrica.
§ 2. Nos cultum augere divinum et spiritualem animarum profectum, quem ex subscriptis indubie provenire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis, cum fratribus nostris habito super hoc diligenti tractatu, de ipsorum consilio ex certa nostra scientia ac apostolica plenitudine potestatis, ad laudem Dei et exaltationem Ecclesiae, fideliumque salutem Lemovicensem dioecesim auctoritate apostolica dividimus in duas dioeceses, quas pro certo distingui limite faciemus, volentes ac etiam decernentes auctoritate praedicta de fratrum eorundem consilio et praedictae plenitudine potestatis, quod praeter civitatem Lemovicensem, quae

(1) Ex Gall. Christ. n. e., tom. II.

suam propriam et distinctam habebit dioecesim certis finibus limitandam, villa Tutellensis dictae olim dioecesis, quam veluti ad hoc convenientem et accommodam eadem auctoritate in civitatem erigimus et civitatis vocabulo insignimus, separatam dioecesim habeat a dioecesi remansura civitati Lemovicensi certis limitibus distinguendam: quodque Ecclesia quondam monasterii Tutellensis ordinis sancti Benedicti civitatis eiusdem sit de caetero et habeatur perpetuo Ecclesia cathedralis, ipsa et civitate praedicta Tutellensi cum suis capitulo ac dioecesi per nos, ut praemittitur, limitanda ab omni iurisdictione, dominio et potestate ac superioritate episcopi, capituli et Lemovicensis Ecclesiae remanentibus omnino liberis et exemptis, nullo praedictis Lemovicensi, superioritatis aut maioritatis titulo in Ecclesia, civitate Tutellensi cum suis capitulo et dioecesi quomodolibet remanente.

Datum Avinionis idibus augusti, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 13 augusti 1318, pontif. anno II.

XX.

Institutio Militiae Iesu Christi in regnis Portugalliae et Algarbiorum sub regulari observantia ordinis Militiae de Calatrava, eiusdemque ordinis assignatio primae domus facta per regem in Castro de Marino Silven. dioecesis (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Templariorum suppresso ordine; — Eiusque bonis ordini S. Ioannis Hierosolym. donatis, exceptis iis quae in regnis Castellae, Aragonum, Portugalliae, Majoricarum et Franciae existebant: — Indicta tamen regibus die ad proferendum rationes, si quas super iis haberent. — 2. Rationes a nuntiis Portugalliae regis adductae: — Supplicatumque Papae, ut novam militiam in Castro Marino contra Sa-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

racenos institueret: — 3. Quam ordinat Ioannes. — 4. Eique domum, regulas et magistrum dat. — 5. Eidem privilegia militiae de Calatrava communicat. — 6. Dat nonnulla bona, praeter bona Templariorum. — 7. Donata novo ordini a Dionysio rege Portugalliae. — 8. Abbas monasterii de Alcobatia perpetuus ordinis huius visitator. — 9. Iuramentum a magistro novi ordinis S. A. praestandum. — Forma iuramenti ab eodem praestandi regi Portugalliae tempore belli. — 10. Terminus ad huiusmodi iuramentum praestandum. — 11. Absente rege, praestandum locumtenenti eiusdem. — 12. Absente vero magistro, iuramentum praestet eius locumtenens. — 13. Simile iuramentum ab inferioribus praceptoribus emittendum. — 14. Magister ac praecipuos et regi teneantur praestare, quae eidem ab ordine Hospital. exhibebantur. — 15. De magistri electione. — Haec omnia rata habita a nuntiis regis. — 16, 17. Tenor mandati regii. — 18, 19. Forma iuramenti a magistro praestandi Romano Pontifici. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ad ea, ex quibus cultus augeatur divinus, fidelium quies in quiete proficiat, et defensionis munus et vallum fidei inextinguibile adversus incursus infidelium hostium opponantur, adhibemus plenis affectibus sollicitudinis nostrae curas.

§ 1. Sane dudum felicitis recordationis Clemens Papa quintus praedecessor noster quondam ordinem Militiae Templi Hierosolymitani ex certis rationabilibus causis, eiusque statum, habitum ac nomen in concilio Viennensi eodem approbante concilio irrefragabili et perpetuo valitura substulit sanctione, illum perpetuae prohibitioni supponens ac districtius inhibens, ne quis dictum ordinem vel habitum eius suscipere seu deferre, vel pro Templario se gerere quomodolibet attentaret, bonis omnibus dicti ordinis Apostolicae Sedis ordinationi specialiter reservatis: dictusque praedecessor attendens, quod dilecti filii magister et fratres hospi-

talis Sancti Ioannis Hierosolymitani, fidei orthodoxae cultores industrii et christianae religionis in transmarinis praecipue partibus strenui defensores pro defensione illarum partium et recuperatione Terrae Sanctae ducebant, sicut et ducunt pericula quaelibet in contemptum; post deliberationem super hoc cum fratribus suis Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, nec non patriarchis, archiepiscopis, episcopis et praelatis aliis et nonnullis principibus et illustribus viris, nec non praetorum absentium, capitulorumque, atque conventuum, ecclesiarum et monasteriorum procuratoribus tunc in dicto concilio constitutis praehabita diligentem, omnia bona dicti quondam ordinis Templi, quae idem ordo tempore, quo magister et nonnulli exfratres dicti quondam ordinis in regno Franciae communiter capti fuerunt, videlicet anno Domini millesimo trecentesimo octavo mense octobris, per se vel quoscumque alios habebat, tenebat et possidebat ubilibet vel ad dictum ordinem, ipsosque magistrum et fratres ipsius pertinebant, seu pertinere poterant et debebant, ordini dicti hospitalis, ipsique hospitali donavit, concessit, univit, incorporavit, applicavit et annexit in perpetuo, de apostolica plenitudine potestatis, bonis illis, quae idem ordo Templariorum in regnis et terris charissimorum in Christo filiorum nostrorum Castellae, Aragonum, Portugalliae et Maioricarum regum Franciae habebat seu possidebat, et ad eum poterant debite quomodolibet pertinere, dumtaxat exceptis, quae dictus praedecessor certis ex causis pro parte regum ipsorum praetensis a donatione, concessione, unione, incorporatione et annexione praedicti excepit specialiter et exclusit; ea nihilominus dispositioni et ordinationi apostolicae reservando: sed ne propter praetensionem causarum huiusmodi dictorum honorum in dictis regnis et terris consistentium ordinationi diutius differretur, idem praedecessor certum terminum dictis regibus per suas literas perempto-

Eiusque bonis ordini S. Ioannis Hierosolym. donatis, exceptis illis quae in regnis Castellae, Aragonum, Portugalliae, Maioricarum et Franciae existebant.

Indicta tamen regibus die ad proferendum rationes, si quas super illis habebant.

rium assignavit, in quo per procuratores seu nuntios idoneos plenum ad hoc et speciale mandatum habentes, cum omnibus rationibus et munimentis ad causas pertinentibus memoratas apostolice se conspectui praesentarent, informatori eum de veritate causarum et essentia praedictarum, eiusque super illis ordinationis beneplacitum auditori.

Rationes annuntiate Portugalliae regis adductae.

§ 2. Post haec autem charissimus in Christo filius noster Dionysius Portugalliae et Algarbiorum rex illustris propter hoc ad praedecessoris eiusdem et subsequenter ad nostram, postquam fuimus, Domino permittente, ad apicem apostolicae dignitatis assumpti, praesentiam nuntios suos diversis vicibus destinavit, proponi faciens diversas rationes et causas, propter quas bona ipsa in regnis suis consistentia uniri et incorporari non posse memorato ordini hospitalis absque suo et regnorum suorum evidenti praeiudicio et dispendioso periculo asserebat; cuius in hac parte causis et rationibus coram nobis et fratribus nostris expositis diligenter auditis, post longam tamen et diutinam examinationem, quam cum dilectis filiis Petro Petri canonico Columbrien. et nobili viro Ioanne Laurentii de Montesartio milite, nuntiis et procuratoribus dicti regis, ad hoc legitimum mandatum habentibus et etiam speciale, cuius mandati copiam praesentibus inseri iussimus ad cautelam, habuimus diligentem: inter alia per procuratores eosdem expositae nobis fuerunt graves iniuriae et innumera damna et alia multiplicia et enormia mala non facile commemoranda praesentibus, quae hostes fidei perfidi Saraceni iam retroantiquis et continuatis successive temporibus partibus illis, quas fideles inhabitant, hostibus eidem contiguis intulerunt et inferre non cessant, qui inter caetera adhibenda remedia ad eorumdem hostium molimina refrananda, utpote de conditionibus illarum partium plenam notitiam obtinentes ac de ipsius regis conscientia ad plenum instructi aperuerunt nobis plures

causas necessarias ac evidentes et probabiles rationes, quod in Castro Marino Silven. dioecesis in dicto regno Algarbii constituto, castro utpote valido, quod inaequabile quodam modo reddit loci dispositio naturalis, in fronsaria dictorum hostium fidei consistente, eisque contiguo nova militia pugilum Christi, qui dimissis vanitatibus saeculi, sanctae religionis spontanei professores circa zelum verae fidei sint accensi, poterat collocari: quorum ope et prompto praesidio praedictis iniuriis, damnis et malis, quorum illationi fera manus hostilis iam dudum vacavit, liberius obviari salubriter poterit in futurum et via praestari facilius non solum ad resistendum hostium praedictorum congressibus, sed etiam ad impetus et conatus conterendos ipsorum et propulsandum eosdem et recuperandum partes alias intermedias per ipsorum hostium iam olim fraudulentas insidias occupatas: exposuerunt quoque nobis procuratores praedicti quod occurrit acceptius votis vestris, quod idem rex praemissa commoda fidei in examen attentae considerationis inducens, tanquam princeps christianissimus Deo devotus dictum castrum, ex quo sibi non parva proveniebat utilitas temporalis, ob tantum bonum eidem fidei proventurum cum mero et mixto imperio, omnibusque iuribus et iurisdictionibus paratus erat praedictae novae militiae novi ordinis iungi ordinandae ex sua propria munificentia donatione perpetua elargiri: propter quod procuratores praedicti nobis ex parte ipsius regis humiliter supplicarunt, ut eius in hac parte pio desiderio annuentes, novam militiam pugilum Christi religiose viventium in dicto castro constituere dignaremur.

§ 3. Nos itaque praedictis causis et rationibus diligentius intellectis, easque in attentae meditationis indaginem deducentes propter securitatem fidelium et tutelam, plurimaeque bona exinde, annuente Domino, proventura, cum fratribus nostris super iis diligenti deliberatione praehabita, eiusdem regis laudabile in hac parte

Supplicatumque Papae, ut novam militiam in Castro Marino contra Saracenos institueret.

Quam ordinat Ioannes

Exordium.

Templariorum suppresso ordine.

propositum disponimus favorabiliter prosequendum. Propter quod de ipsorum fratrum consilio et apostolica plenitudine potestatis ad infrascriptam ordinationem divinam super hoc invocantes auxilium duximus procedendum. Cum enim illa foeda dictorum Saracenorum natio et impia christiani nominis inimica in frontiera dicti regni Algarbii contiguis terminis, ut praelangitur, constituta, regnum ipsum, eiusque fideles in summi regis offensam per successus pro dolor! retro temporum diversorum tribulationibus multis affligerit, periculis subiecerit variis et feritatem frequenter armaverit, sicut et armare conatur in exterminium eorumdem; nos eisdem regi et regno atque fidelibus adversus eorumdem hostium conatus nefarios deprimendos, assistente nobis divino praesidio, prospicere cupientes, in praedicto Castro Marino domum novi ordinis pugilum Christi providimus ordinandam.

Eique domum, regulas et magistrum dat.

§ 4. Quam quidem domum ipsius ordinis caput esse decernimus et ei parochialem Ecclesiam Sanctae Mariae eiusdem Castri dictae Silven. dioecesis cum omnibus iuribus et pertinentiis suis donamus, concedimus, annectimus et unimus, ac ad honorem Dei et exaltationem catholicae fidei, tutelam fidelium et depressionem infidelium praedictorum in dicta domo praedictum ordinem instituimus auctoritate apostolica et etiam ordinamus; in quo praefata militia fidei athletarum, qui ordinem proprium profiteantur sub observatione regulae de Calatrava, eiusdem regulatores observantias servaturi idonei et in fidei soliditate praestantes debeant collocari, ut sic idem regnum et fideles eo ferventius dictis hostibus resistere valeant, quo plurium viribus conflatis in unum maiori potentia fulciantur, auctoritate apostolica de ipsorum fratrum consilio statuentes, quod ordo praedictorum militum eiusdem novae militiae Ordo Militiae Iesu Christi perpetuis futuris temporibus nuncupetur, ac dilectum filium Egidium Mar-

lini olim magistrum domus ordinis militiae Calatraven. de Avisio Elboren. dioecesis Calatraven. ordinis professorem, de cuius vitae munditia, religionis zelo, maturitate morum, strenuitate personae, integritate fidei et aliis innatae sibi probitatis meritis laudabilia nobis testimonia sunt relata, eidem ordini Militiae Iesu Christi de ipsorum fratrum consilio auctoritate praedicta praeficimus in magistrum ipsum a magistro praefati ordinis militiae Calatraven. de Avisio auctoritate praesentium absolventes, sibi que curam, gubernationem et administrationem dicti ordinis Militiae Iesu Christi plenarie committentes, alienatione bonorum immobilium dicti novi ordinis sibi et suis successoribus et membris eius omnibus penitus interdicta, nisi in casibus a iure permissis et forma iuris debita observata, dilectis filiis fratribus dictae domus de Avisio vel iis vel ei, ad quos vel quem magistri praefatae domus electio vel provisio pertinet, eligendi sibi personam idoneam, vel providendi de persona idonea in magistrum, dantes tenore praesentium liberam facultatem.

§ 5. Dictumque ordinis magistrum, qui nunc, et qui pro tempore fuerit, ac fratres eiusdem ordinis eisdem privilegiis, libertatibus et indulgentiis gaudere volumus, quibus magister et fratres Calatraven. gaudent.

§ 6. Cui quidem ordini, plena super hoc cum eisdem fratribus deliberatione praehabita, et de ipsorum consilio ex causa praemissa, Castrum Alburnum, Langroviam, Thomerium et Almoyrol, nec non omnia alia castra, fortalitia et bona mobilia et immobilia universa et singula, quaecumque et in quibuscumque consistentia, tam ecclesiastica quam mundana, nec non nomina, actiones, iura, iurisdictiones, imperium merum et mixtum; honores, homines et vassallos quoslibet, cum ecclesiis, capellis et oratoriis quibuscumque ac suis iuribus, terminis et pertinentiis universis, quaecumque ordo

Eidem privilegia Militiae de Calatrava communicat.

Dat nonnullis bona, praeter bona Templariorum.

quondam Templi in praefatis Portugalliae et Algarbii regnis tenebat, habebat, habere debebat: quaecumque sint et in quibuscumque consistant et quocumque nomine censeantur, et ad eum quacumque ratione vel causa debebant vel poterant pertinere, auctoritate praedicta concedimus, donamus, unimus, incorporamus, annectimus, et in perpetuum applicamus.

Donata novo ordini a Dionysio rege Portugalliae.

§ 7. Decernentes irritum et inane, si secus super praedictis castris, bonis, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, attentatum forsitan est hactenus, vel contigerit imposterum attentari: dictique procuratores procuratorio nomine dicti regis, prout et de speciali mandato eis super hoc facto a rege praedicto poterant, donaverunt dictum Castrum Marini pura et irrevocabili donatione Deo et dicto ordini, ac nobis recipientibus pro ordine novae Militiae Iesu Christi et magistro praedictis cum omni iurisdictione, mero et mixto imperio, omnibus vassallis, homagiis fidelitatis, seu alterius iuramenti praestationibus, iuribus et pertinentiis universis, quaecumque sint et in quibuscumque consistant et quocumque nomine censeantur: et cum pleno ac libero et integro exercitio eorumdem, et quidquid iuris in proprietate, dominio, seu possessione vel quasi iure patronatus, iurisdictione, mero et mixto imperio, hominibus, vassallis, homagiis fidelitatis seu alterius iuramenti praestationibus, honoribus, hominibus, actionibus, seu alias quovis modo eidem regi in praedictis castris nominatis, et aliis castris, terris et locis non expressis, fortalitiis et bonis cum terminis et pertinentiis suis: quae praedictus ordo quondam Templi tempore dictae captionis magistri et fratrum praedictorum tenebat, habebat vel habere debebat, quaecumque sint, et in quibuscumque consistant, et quocumque nomine censeantur; et ad eum quacumque ratione vel causa debebant seu poterant pertinere in regnis et terris regis eiusdem, dictus rex habebat vel ad eum

Bull. Rom. Vol. IV.

36

in eisdem possit quomodolibet pertinere, eidem novo ordini Militiae Iesu Christi in nostra et dictorum fratrum praesentia concesserunt, dederunt et donaverunt libere, munifice, pure, simpliciter et irrevocabiliter inter vivos, promittentes procuratorio nomine dicti regis, prout similiter in mandatis habebant, quod idem rex, postquam ad eum praemissa pervenerint, quamprimum commode poterit, dictum Castrum Marinum, nec non universa castra, fortalitia, terras, loca, bona et iura praedicta praefatis magistro et fratribus eiusdem novi ordinis faciet tradi et assignare integraliter cum effectu, ipsosque dictorum castrorum, terrarum, locorum, bonorum, iurisdictionis, meri et mixti imperii et aliorum iurium praedictorum plena et pacifica possessione et quasi gaudere, amotis quibuscumque detentoribus ab eisdem, eisque de ipsorum fructibus, redditibus, proventibus, iuribus et obventionibus et aliis universis integre responderi.

§ 8. In praedicto autem ordine per nos, ut praemittitur, noviter instituto dilectus filius abbas monasterii de Alcobaia Cisterciensis ordinis Ulixbonensis dioecesis, qui est et erit pro tempore, visitationis et correctionis officium tam in capite, quam in membris, quotiens expedierit, debet exhibere, corrigens et reformans in eo futuris temporibus, quae correctionis et reformationis auxilio indigere prospexerit: contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

§ 9. Volumus insuper quod praefatus abbas, qui est et pro tempore fuerit, vel eius locum tenens, vel loco vacante administrator monasterii, a dicto magistro novi ordinis Militiae Iesu Christi, qui est, et successoribus eius, qui pro tempore fuerint, iuramentum fidelitatis nomine nostro et Romanae Ecclesiae recipere debeat sub forma infrascripta, quotiens in eodem novo ordine magister aliquis assumetur: dictusque abbas for-

Abbas monasterii de Alcobaia perpetuus ordinis S. A. visitator.

Iuramentum a magistro novi ordinis S. A. praestandum.

nam iuramenti praedicti, quod dictus magister praestabit, quamcunq; commodè poterit, Sedi Apostolicae destinare procurèt: dictoque iuramento praestito, ac nihilominus postea pro plena securitate ipsorum regis et regnorum Portugalliae et Algarbii, et ad propellenda imminetia sibi quoque pericula, quod praefatus magister dicti ordinis Militiae Iesu Christi et successores sui magistri novi ordinis memorati, qui erant pro tempore, vel dictis magistris absentibus eorum loca tenentes, antequam administrationi huiusmodi honorum se ingerant, coram dicto rege, qui nunc est vel pro tempore fuerit, si regem ipsum tunc in aliquo dictorum regnorum Portugalliae seu Algarbii fore contigerit, personaliter se praesentent, eique praestent iuramentum personale, et homagium faciant sub hac forma, videlicet: quod ipse magister fidelis erit dicto regi, et per se vel alium nunquam aliquid faciet vel procurabit vel fieri seu procurari consentiet publice vel occulte, propter quod eidem regi et suis, vel regnis aut terris eius aliquod damnum valeat evenire: quod si forte sciret aliquid procurari vel fieri quod in damnum dicti regis aut regnorum et terrarum ipsius esset vel cedere posset, id eidem regi, quam cito poterit, intimabit, vel faciet intimari: et nihilominus impediet iuxta posse: quodque de castris, villis, locis et bonis et iuribus ac hominibus, quae dictus novus ordo Militiae Iesu Christi habet ad praesens, vel habebit imposterum in regnis et terris praedictis, nunquam dicto regi vel regnis ac terris vel subditis suis, eodem magistro sciente, volente, mandante, aut ratum habente, aliquod damnum eveniet in futurum: quod si forte sciverit vel senserit, totis impediēt viribus, et quantum in eo fuerit, amovebit: iuramentum vero et homagium supradicta per dictum magistrum, non ratione dictorum bonorum, sed ratione personae praestantis, regi praestari et fieri volumus supradicto: nul-

lumque ipsi regi ex iuramento vel homagio saepedictis in bonis eisdem quodlibet ins acquiri.

§ 10. Quae quidem iuramentum et homagium idem rex infra decem dierum spatium, postquam a magistro, qui est et erit pro tempore, fuerit requisitus, ab eodem magistro offerente recipere teneatur. Quod si rex ipse iuramentum et homagium huiusmodi infra terminum ipsum forte recipere non curaret, liceat dicto magistro, qui est et erit pro tempore, absque praedictorum praestatione et regis ipsius licentia, recedere et officium magisterii bonorum huiusmodi exercere libere: et si pro utilitate dicti novi ordinis sibi videbitur expedire, administrare plenarie in eisdem.

§ 11. Si vero in primo eiusdem magistri dicti novi ordinis Militiae Iesu Christi adventu, quem nunc praeficimus, et qui praeficietur pro tempore, ad regna praedicta, dictum regem, qui nunc est vel qui pro tempore fuerit, ab ipsis regnis abesse forte contigerit, idem magister locumtenenti dicti regis teneatur iuramentum praestare et homagium facere supradicta.

§ 12. Eodem vero magistro absente, locumtenens ipsius teneatur dicto regi, si in aliquo dictorum regnorum extiterit; alioquin eiusdem regis locumtenenti iuramentum praestare et homagium facere, sicut superius est expressum. Et si contingeret fortassis interdum, quod ordini et bonis praedictis magister aliquis non praesset, locumtenens ipsius, aut ille, qui honorum ipsorum administrationem habuerit, praefato regi vel ipsius locumtenenti, ipso rege a regnis praedictis absente, iuramentum praestet, et homagium faciat supradicta.

§ 13. Inferiores quoque praeceptores dicti ordinis Militiae Iesu Christi, eorumque locumtenentes, cum praeceptores ipsos a dictis regnis eiusdem regis abesse contigerit, antequam incipiant in bonis administrare praedictis, offerre iurame-

Terminus ad huiusmodi iuramentum praestandum

Absente rege, praestandum locumtenenti eiusdem

Absente vero magistro, iuramentum praestet eius locumtenens.

Simile iuramentum ab inferioribus praeceptoribus emittendum.

tum et homagium huiusmodi dicto regi, si ipse in aliquo loco dictorum regnorum, in quo praeceptoria huiusmodi fuerit, praesens extiterit, alioquin locumtenenti eius, infra praedictum tempus, huiusmodi iuramentum praestare et homagium facere teneantur: quo elapso, sive praedicta iuramentum et homagium sint recepta vel etiam non recepta; liceat praedictis inferioribus praeceptoribus, vel ipsorum locumtenentibus ad eorum loca redire, et absque praedictorum praestatione, regis eiusdem seu locumtenentis ipsius licentia, in bonis administrare libere supradictis.

§ 14. Volumus tamen, quod magister ipse aut praeceptor maior praedicti ordinis Militiae Iesu Christi, seu locumtenens ipsius eo absente, et praeceptores alii, seu eorum locumtenentes, qui fuerint sub eodem in regnis et terris eiusdem regis, ad curias ipsius regis accedant, et ei et suis haeredibus ac successoribus omnia faciant, quae ordo hospitalis Sancti Iohannis Hierosolymitani in regnis praedictis consistens sibi ac praedecessoribus suis facere consuevit: reservatis etiam omnibus iuribus et servitiis praefato regi et successoribus suis a praefato ordine Militiae Iesu Christi praestandis, quae dictus rex et praedecessores sui a dicto ordine Hospitalis in regnis praefatis existente retroactis temporibus habere consueverint, et adhuc habere noscuntur.

§ 15. Statuimus praeterea et etiam ordinamus, quod quotiens per cessionem vel decessum ipsius magistri dicti novi ordinis vel quocumque alio modo eundem proprio carere magistro contigerit, aliqua militaris et religiosa persona eundem novum ordinem expresse professam, a fratribus eiusdem novi ordinis iuxta observatum, eligi debeat in magistrum: qui absque alia confirmatione pro confirmato, auctoritate apostolica, habeatur: quodque a tempore vacationis per eiusdem magistri obitum, vel alio quocum-

que modo, novi ordinis memorati, illi milites et fratres eiusdem novi ordinis bona ipsius in eodem novo ordine libere administrarent, quousque eidem novo ordini fuerit, ut praemittitur, de magistro provisum, qui iuxta observantias dicti Calatraven. ordinis, quas circa hoc in praedicto novo ordine volumus observari, ad administrationem huiusmodi fuerint deputati: et nihilominus dicti procuratores promiserunt, se bona fide facturos et curaturos, quod praedictus rex ea omnia et singula, prout ad eum pertinebit, pertinere poterit et debeat, approbabit, rata habebit et grata, eaque servare et adimplere curabit, nullo unquam tempore in contrarium non venturus.

§ 16. Tenor autem procuratorii seu mandati dictorum Petri et Iohannis per omnia talis est:

§ 17. Noverint universi praesentis procuracionis literas inspecturi, quod nos Dionysius Dei gratia rex Portugalliae et Algarbii constituimus, facimus ac etiam ordinamus procuratores nostros veros et legitimos et sufficientes ac nuntios speciales nobilem virum Iohannem Laurentii militem, et discretum virum Petrum Petri Columbric. canonicum, familiares nostros, latorem seu latores praesentium utrumque ipsorum in solidum ita, quod non sit melior conditio occupantis, sed quod unus incoeperit, alter mediare valeat et finire super quibuscumque gratis pro nobis et dictis regnis nostris a sanctissimo patre ac domino, domino Iohanne divina providentia sacrosanctae Romanae ac universalis Ecclesiae Summo Pontifice impetrandis, necnon ad tractandum, ordinandum et compositionem faciendum seu componendum cum dicto domino Summo Pontifice et cum aliis quibuscumque, qui sua crediderint interesse, super omnibus et singulis bonis, quae a fratribus ordinis quondam Templariorum in regnis nostris tenebantur, et super omnibus aliis bonis quae in eisdem regnis nostris a quolibet alio or-

Haec omnia rata habita a non illis regis.

Tenor mandati texti

Forma iuramenti ab eodem praestandi regi Portugal. tempore belli

Magister et praeceptores et regi teneantur praestare, quae eidem ab ordine Hospitalis exhibebantur

De magistri electione.

dine militari tenentur seu teneri consueverint, et super ponendis seu ordinandis magistro seu magistris, in omnibus praelatis bonis, prout dictis procuratoribus nostris et cuilibet eorum videbitur expedire, concedentes sibi et utrique ipsorum plenam, generalem et liberam administrationem super negociis praedictis et quolibet eorumdem et generaliter ad omnia alia et singula faciendum et exercendum, quae circa praemissa seu praemissorum quodlibet fuerint necessaria seu etiam opportuna, et quae nos facere possemus, si personaliter praesentes essemus, etiamsi mandatum exigant speciale: promittentes nos ratum et firmum perpetuo habituros quicquid per dictos procuratores nostros seu per alterum ipsorum actum seu procuratum fuerit in praemissis, et in quolibet praemissorum sub hypotheca et obligatione omnium bonorum nostrorum. In cuius rei testimonium has nostrae procuratoris literas sigillo nostro dependenti fecimus communiri.

Datum Ulixbone, xiv die mensis augusti. Rege mandante, Dominicus Ioannis notavit era (1) millesima trecentesima quinquagesima sexta.

§ 18. Forma vero iuramenti, quod idem Egidius Martini magister dictae domus ordinis Militiae Iesu Christi et quilibet successorum suorum praestabit talis est:

§ 19. Ego... magister domus ordinis Militiae Iesu Christi ab hac hora in antea fidelis et obediens ero beato Petro, Sanctae Apostolicae Ecclesiae Romanae, et domino meo Papae, suisque successoribus canonice intrantibus; non ero in consilio aut consensu vel facto, ut vitam perdant aut membrum, vel capiantur mala captione; consilium vero quod mihi credituri sunt, per se aut per nuntios suos sive per literas, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam: Papatum Romanum et re-

(1) *Aera*, vel *Era*, annos numerandi ratio, Hispaniae ac Lusitaniae olim familiaris, quae triginta octo annis excedebat annos Christi (Ducange).

galia Sancti Petri adiutor eis ero ad retinendum et defendendum, salvo meo ordine, contra omnem hominem; legatum Apostolicae Sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo et in suis necessitatibus adiuvabo; vocatus ad synodum veniam, nisi impeditus fuero canonica praepeditione; Apostolorum limina singulis trienniis visitabo, aut per me aut per meum nuntium, nisi apostolica absolvar licentia: possessiones vero ad domum meam et ordinem praedictum spectantes non vendam nec donabo neque impignorabo neque de novo infeudabo vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano Pontifice. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum constitutionum, donationum, concessionum, annexionum, unionum, institutionum, ordinationum, praefectionis, absolutionis, missionis, dationis, voluntatum, incorporationis, applicationis et statuti infringere, etc.

Datum Avenioni secundo idus martii, pontificatus nostro anno III.

Dat. die 14 martii 1319, pontif. anno III.

XXI.

Excommunicatio contra extrahentes et introducentes victualia, merces et alia in ducatu Ferrariae, absque Sedis Apostolicae officialium licentia et signo (1).

SUMMARIUM

Causae sanciendae legis. — 1. Constitutio (de qua in rubrica). — 2. Poenae contra inobedientes.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad nostri apostolatus auditum relatio fide digna perduxit, quod nonnulli Ferrariensis civis et alii, qui propriis finibus non contenti ad nostra et Ecclesiae Romanae iura aviditatis oculos iniicere non verentur, ad civitatem nostram Ferrariensem, sui que districtus loca bladum et alia vic-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Causae legis ferendae. — Poenae (prout in rubrica) iis interminatæ qui ea patnaverint, quae ibidem explicantur.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Quos praedixit Apostolus dies instare novissimos, quibus abundaret malitia, in nonnullis Matris Ecclesiae filiis charitas refrigescit dum, fidelitatis debito violato, se ad infidelitatis ignominiam convertentes, contra eam ausibus detestandis insurgunt, illam crebris lacesunt iniuriis, turbant molestiis, et in suis fidelibus et ministris offendere graviter non verentur. Super iis autem recens instantis iactura temporis praeteritorum nobis memoriam repraesentans nostros exigit cogitatus, remedia nova perquirere, quibus huiusmodi via pracludatur iniuriis, et offensorum temeritas compescatur, cum publicae utilitatis intersit, ut excessus vindicta coerceat, et limes poenae securitas sit offensa.

§ 1. Habet siquidem multorum fidelium vulgata relatio, immo longe lateque ipsa iniuriosa transgressus evidentia manifestat, quod ab olim nonnulli Beneventani cives, tamquam infideles ac stolidi, a fidelitate, qua Ecclesiae praedictae tenentur, in devium declinantes erroris, diversis rectoribus, qui eis et civitatis Beneventanae nobis et eidem Ecclesiae Romanae subiectae felicitatis recordationis Bonifacii, Clementis ac Benedicti et aliorum diversorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum ac etiam eiusdem Ecclesiae vacantibus auctoritate apostolica praefuerint, quos revereri et a quorumlibet tueri molestiis tenebantur, damna gravia irrogantes, eos probrosis provocaverunt iniuriis, dispendiosis contumeliis affecerunt, et aliquibus eorum personaliter captivatis, quibusdam vulneratis letaliter, et quampluribus hostiliter ab eodem fugatis regimine, ipsos bonis omnibus

tualla, diversas mercationes et merces, equos et alia animalia et res diversas sub signo bulletae ipsorum, quod solum ad nos et ipsam Ecclesiam pertinet, per se et alios propria temeritate deferunt, et in eis etiam introducunt et extrahunt exinde, non absque nostro et ipsius Ecclesiae Romanae grandi praeiudicio et contemptu: gabellam vero seu datum ex iis debitam et solitam solvi nobis et eidem Ecclesiae Romanae recipiendo, et etiam auferendo.

Constitutio (de qua in rubrica).

§ 1. Nos igitur cohibere tantae praesumptionis audaciam intendentes, auctoritate apostolica, de fratrum nostrorum consilio, ac in perpetuum valitura constitutione statuimus et prohibemus expresse ne aliquis clericus vel laicus undecumque et cuiuscumque conditionis, status vel dignitatis existat, bladum et quaevis alia victualia, mercationes et merces, equos et quaecumque alia animalia, res et bona in quibuscumque consistant, sub huiusmodi bulletae et quocumque alio signo, praeterquam sub illo, quod ad hoc per officiales nostros civitatis eiusdem deputatum existit, de dictis civitate ac districtu quovis colore quaesito extrahere aut introducere in eosdem, ac huiusmodi signo uti, aut gabellam recipere quoquomodo praesumat.

Poenae contra inobedientes.

§ 2. Nos enim omnes et singulos contrarium attentantes excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto, ipsorumque terras et loca interdicto ecclesiastico subiacere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, prohibitionis et voluntatis infringere, etc.

Datum Avenioni secundo idus iunii, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 12 iunii 1319, pontif. anno III.

XXII.

Constitutio poenarum contra offendentes vel alios quibusvis modis perturbantes rectorem Beneventanum, eiusque officiales et ministros (1).

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

non absque multa ipsius Ecclesiae iniuria et contemptu per violentiam spoliarunt: sed et diebus non longe praeteritis cives ipsi, in sua inxeterati malitia, nescientes a tantae temeritatis excessibus, quos iam in naum perversae deduxerunt consuetudinibus, abstinere, similia repetere praesumpserunt, continuatione damnabili mala malis adiacere, et peiora coacervare prioribus, ac si foedus cum iniquitate pepigerint, non verentes; nos igitur talium praesumptorum audaciam nolentes dissimulationi relinquere, quin potius, ut homines tam scelesti poenarum saltem impositionibus gravium terri, relabi in consimilis temeritatis invium in antea pertimescant, remediis, quibus possumus, praecavere, ac animarum suarum saluti et dictae civitatis pacifico statui paternis affectibus prospicere cupientes, de fratrum nostrorum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut quicumque civis Beneventanus aut incola famae suae prodigus, ipsius Ecclesiae reverentia calcata, in hoc sceleris genus irreperit, quod rectorem qui pro tempore regimini eiusdem civitatis apostolica auctoritate prae fuerit, aut vicarium seu locumtenentem aut iudicem eius, quod absit, occiderit, aut ad offendendum illum insecutus extiterit, caeperit, captivaverit, delinuerit, percusserit, aut etiam vulneraverit, vel ad locum, ubi moram traxerit, insultum fecerit, aut illum obsederit seu bonis aliquibus spoliari, sive de suo regimine vel officio forsitan expulerit vel fugarit, seu socius fuerit facientis, vel ad id dederit auxilium, consilium vel favorem directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscumque fuerit conditionis, dignitatis vel status, excommunicationis sententiae, universitas vero seu communitas, si deliquerit in praedictis, ac dicta civitas Beneventana, earumque territorium et districtus interdicto ecclesiastico subiaceant ipso facto: a qua quidem excommunicationis sententia nullus, praeterquam a Romano Pontifice, nisi dumtaxat in mortis articulo,

valeat absolutionis beneficium obtinere. Et quis beneficia propter ingratitude revocantur, omnes et singulos excessuum huiusmodi patratores et socios, complices et sequaces ipsorum et alios supradictos, si sententias substinuerint antedictas, omnibus privilegiis, indulgentiis, libertatibus et immunitatibus realibus et personalibus, eis sub quacumque forma verborum ab Apostolica Sede concessis, nec non dignitatibus et officiis publicis quibuscumque, dictosque clericos omnibus eorum beneficiis ecclesiasticis, cum cura vel sine cura, etiamsi dignitates, personatus vel officia fuerint, quocumque nomine censeantur, apostolica auctoritate privamus de fratrum consilio praedictorum, et ab eis sententialiter amovemus: et tam eos quam laicos supradictos reddimus inhabiles et indignos (1) ad easdem dignitates vel beneficia ecclesiastica aut officia publica, quomodolibet admittantur. Feuda quoque, iura, honores et officia et alia quaecumque bona immobilia, quae in civitate, territorio et districtu praedictis et alibi ubicumque a praedicta Romana Ecclesia obtinere noscuntur, de praedictorum fratrum consilio confiscamus: aliis vero feudis, iuribus, honoribus, officiis et bonis immobilibus, quae a quibusvis aliis teneant Ecclesiis, sint ipso iure privati, quae sic ad easdem Ecclesias revertantur, quod de illis earum rectores pro sua voluntate disponant. Dignum est enim quod talium patratoribus scelerum reatus suos poenarum acerbitate deflentibus poenales fletus ipsorum cedant posteris ad terrorem, et ad eorum confusionem perpetuam transeant in memoriam futurorum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum sanctionis, concessionis et adiectionis infringere, etc.

Datum Avenioni, quinto decimo kalendas augusti, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 18 iulii 1319, pontif. anno III.

(1) Deest forsitan quominus.

XXIII.

Reservatio Ecclesiarum, aliorumque beneficiorum, in dominio Romanae Ecclesiae consistentium, ad quae quis consuevit per electionem assumi (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Decretum (de quo in rubrica). — Irritatio contrariorum. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Exordium

Imminente nobis, licet immeritis, Ecclesiarum et monasteriorum omnium sollicitudine generali, circa illa praecipue nos adhibere convenit salutaris et vigilis providentiae studium, quae in terris ad nos et Romanam Ecclesiam spectantibus constituta fore noscuntur.

Decretum (de quo in rubrica).

§ 1. Ad statum itaque pacificum et tranquillum terrarum earundem et partium vicinarum sollicitis studiis intendentes, ac cupientes attentius, quod archiepiscopales et episcopales, ac collegiatae Ecclesiae, nec non abbatiae, monasteria, prioratus et alia loca ecclesiastica quaecumque, saecularia et regularia, exempta et non exempta, ad quorum regimina per electionem praelati consueverunt assumi, in eisdem terris consistentia, ubicumque dictae terrae consistant, cum illas vel illa pro tempore per cessum vel decessum, seu alias quomodocumque pastorum vel administratorum regimine carere continget, personis pacem amantibus, nobis et eidem Ecclesiae Romanae fidelibus et alias idoneis, nostrae cooperationis ministerio committantur, provisionem omnium et singularum archiepiscopalium, episcopalium, aliarumque collegiatarum Ecclesiarum, nec non abbatiarum, monasteriorum, prioratum et aliorum locorum ecclesiasticorum quorumlibet praedictorum, consistentium in terris praedictis, nunc vacantium et vacaturorum imposterum, quoties eas vel ea quocumque modo

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

vacare continget, aut aliquam seu aliquod eorundem, dispositioni et ordinationi nostrae et Sedis Apostolicae usque ad nostrum et ipsius Sedis beneplacitum, de apostolicae potestatis plenitudine reservamus: auctoritate apostolica universis Ecclesiarum, abbatiarum, monasteriorum, prioratum et aliorum locorum ecclesiasticorum quorumlibet praedictorum capitulis, collegiis, conventibus et personis districtius inhibentes, ne in eisdem ad aliquam electionem, nominationem, vel postulationem seu provisionem quaecumque, si vacationis tempus in eis vel aliqua seu aliquo ex eisdem nunc forsitan immineat vel imposterum imminebit, quomodo procedant; nos enim ex nunc irritum decernimus et inane quicquid contra huiusmodi reservationem et inhibitionem nostras a praedictis capitulis et conventibus, ac aliis quibuscumque personis, quavis auctoritate scienter vel ignoranter extiterit attentatum.

Irritatio contrariorum.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum reservationis, inhibitionis et constitutionis infringere, etc.

Clausulae.

Datum Avenioni idibus septembris, pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 13 septembris 1319, pont. anno IV.

XXIV.

Mandatum archiepiscopis et episcopis Angliae, ut eos publice denuncient excommunicatos, qui contra Sedis Apostolicae prohibitionem Hiberniam armis impetere, caedibusque et rapinis miscere ausi fuerant (1).

SUMMARIUM

Suas curas exponit Pontifex pro procuranda regno Angliae pace. — 1. Ad id anathemate defixisse Hiberniam quomodolibet perturbantes: — Et duobus cardinalibus praecepisse, ut huiusmodi sententiam pro-

(1) Ex Collect. Rimer, tomo III, pag. 810.

mulgarent: — 2. Nonnullos vero eo temeritatis devenisse, ut omnia ibidem caedibus, rapinisque miscuerint; — 3. Eos itaque excommunicatos denunciari publice mandat archiepiscopis et episcopis Angliæ.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis per regnum Angliæ constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Sua curas exponit Pontifex pro procuranda regno Angliæ pace

Dudum personam carissimi in Christo filii nostri Eduardi regis Angliæ illustris, sui que regni statum a guerrarum fluctibus liberos et discriminibus turbationis reddere cupientes immunes, ad procurandum eiusdem regni quietem, tranquillitatem et pacem, ut rex ipse, securitatem sibi ab aemulorum insidiis acquisita, utilitatibus propriis posset vacare commodius, seque ad intendendum circa negotium Terræ Sanctæ, nostris præcordiis non medioeriter insidens, ad quod, ut asserit, vehementer anhelabat, idque viriliter prosequendum habiliter præparare, opportunum Apostolicæ Sedis favorem, quantum cum Deo potuimus, studuimus adhibere.

Ad id anathemate delixisse Hiberniam quomodolibet perturbantes.

§ 1. Propter quod, tunc fide digna relatione percepta, quod nonnulli nobiles et magnates regem ipsum et regnum ac terram suam Hiberniæ invadere ausu temerario et illicito nitebantur: nos eorundem invasorum in hac parte conatibus opportunis obviare remediis intendentes, et ad id expedire noscentes gladium exercituum spirituales, in omnes et singulos cuiuscumque forent præminentiae, dignitatis aut status, qui regem ipsum, regnum et terram prædictam invadere, aut eadem regnum et terram contra regem eundem cum armis et sine armis intrare præsumerent; vel alias turbarent, aut turbatoribus seu invasoribus in pecunia, equis, armis vel aliis præstarent auxilium vel favorem publicum vel occultum, excommunicationis sententiam duximus promulgandam, a qua eos, sine speciali mandato Sedis Apostolicæ, nisi forsitan in mortis articulo, prohibuimus

absolvi: et si qui absoluti fuissent et ipsos contigisset sanitati restitui, nisi post reparatam sanitatem huiusmodi satisfacerent infra mensem, eadem sententia ligari volumus eo ipso. Dantes dilectis filiis nostris Guacelmo, tituli sanctorum Marcellini et Petri presbytero, ac Lucae Sanctæ Mariæ in Vialata diacono, cardinalibus, nostris litteris in mandatis, ut ipsi vel alter eorum per se vel alium seu alios, huiusmodi excommunicationis sententiam, ubicumque expedire viderent, et præcipue in locis maritimis seu mari vicinis solemniter publicarent; non obstante, si alicui vel aliquibus sub quacumque forma vel conceptione verborum a Sede Apostolica esset indultum, quod excommunicari non possent per litteras Sedis eiusdem non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, prout in litteris nostris inde confectis plenius et serius continetur.

Et duobus cardinalibus præcepisse, ut huiusmodi sententiam promulgarent

§ 2. Cum autem prædictæ litteræ in prædictis et aliis locis illarum partium solemniter, sicut ex prædictis Lucae cardinalis relatione percepimus, fuerint publicatæ, et demum post publicationem ipsarum, prout fama publica referente multorum fide dignorum relatione percepimus, nonnulli magnates, nobiles regni Scotiæ et adhaerentes eisdem, regnum et terram prædictam manu armata ingredienti hostiliter, illa invadere nequiter et illicite perturbare et scelestis actibus laxatis habentis, in multos ipsorum regni et terræ fidelium saevam caedem committere; manibus cruentatis innumera damna per spolia, incendia et rapinas inferre; nonnullos de fidelibus ipsis eorumque animalia et alia bona in prædam abducere; et alia gravia nocumenta eisdem regno ac terræ irrogare temerariis ausibus præsumserunt: quæ, ut asseritur per evidentiam facti, adeo palpabiliter se cunctorum partium illarum oculis ingerunt, quod nulla possunt tergiversatione celari, sed se omnibus exhibent non ignota: sic-

Nonnullos vero eo temeritatis devenisse, ut omnia ibidem caedibus, rapinisque miscuerint

que tam invasores prædictos, quam duces et præceptores, adiutores, valitores, fautores, adhaerentes et sequaces eorum ac præbentes eisdem, ut prædicitur, auxilium, consilium vel favorem, certum existat prædictam excommunicationis sententiam incurrisse.

Eos itaque excommunicatos denunciari publice mandat archiepiscopis et episcopis Angliæ

§ 3. Fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos et quilibet vestrum per vos vel alium seu alios, magnates et nobiles, duces, præceptores, adhaerentes, sequaces, valitores et fautores eorum prædictos, quocumque nomine censeantur, cuiuscumque dignitatis, status vel conditionis existant, qui regnum ipsum hostiliter et terram invadere et intrare illicite, ut præmittitur, præsumserunt; vel per alios invadi fecerunt, mandaverunt, seu etiam procurarunt, vel alias turbare aut turbantibus seu invadentibus in pecunia, equis et armis, vel alias præstiterint auxilium, consilium vel favorem publicum vel occultum, tamdiu per omnia loca, in quibus expedire videritis, et præsertim in locis maritimis et mari vicinis, et aliis, in quibus ad ipsorum excommunicatorum et ad participantium cum eisdem notitiam id valeat pervenire, singulis diebus dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatos publice nunciatis, et faciatis ab illis nunciari, ac ab omnibus arctius evitari, donec præfati excommunicati per satisfactionis debitum ad Ecclesiæ mandatum redierint et absolutionis beneficium meruerint obtinere.

Datum Avenione sexto kal. ianuarii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 27 decembris 1319, pont. anno iv.

XXV.

Promulgatio sententiarum contra retinentes et inhabitantes domos et palatia Ecclesiarum, S. R. E. cardinalibus in titulum seu commendam concessarum (1).

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. — Haec sub n. xxvi habetur in Mainardi editione, et sequens sub n. xxv; utramque in propria sede ponimus. (S. T.)

Bull. Rom. Vol. IV.

37

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Titulares cardinalium domos a laicis, foeminisque occupatas fuisse narrat. — 2. Hoc fieri prohibet: — 3. Contra secus agentes excommunicationem interminat, — 4. Cui dd. domorum detentores subesse declarat, nisi infra certum tempus eas dimiserint. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad certitudinem praesentium et memoriam futurorum.

Rationis ordo posebat, ut qui se de generis nobilitate clarificant, morum venustate fulgerent, abstinerent a vetitis, modeste licitis uterentur: sicque parentum suorum imitati vestigia, illorum virtutes excolerent, normam diligenter, actusque pro viribus strenuos sectarentur, quibus Deum factorem suum in omnibus et per omnia diligentes Eius, velut matrem venerarentur Ecclesiam, illasque praelatos digna ceu patres reverentia honorarent. Nam honor, qui exhibetur ministris, ei cuius ministri sunt, procul dubio exhibetur.

Exordium

§ 1. Sed heu nonnulli nobiles cives romani, aliique laici et viduae habitatores Urbis, prout fide dignorum habet assertio, stirpis generositate conspicui (morum utinam indignitate essent vacui, ex innata eis quadam necessitate dissulti, dum a maiorum in iis virtute degenerant suae quodammodo antiquitatis oblitii!); habet namque assertio praelibata, quod præfati nobiles et alii laici ac viduae domos et palatia ad fratres nostros Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales Ecclesiarum dictæ Urbis intulatarum vel commendatarum eisdem ratione spectantia, quorum etiam aliqua dictis fratribus sunt alias ab Apostolica Sede concessa, temeritate propria introeunt, occupant et inhabitant iidem nobiles et laici cum uxoribus, et tam ipsi, quam dictæ viduae cum utriusque sexus familiis eorundem ipsorum cardinalium seu vicariorum vel procuratorum eorundem in dictis ecclesiis

Titulares cardinalium domos a laicis, foeminisque occupatas fuisse narrat

aut illorum, quibus est ab eis domorum et palatiorum huiusmodi deputata custodia, non petita necdum obtenta licentia, quinimo vicariis, procuratoribus et custodibus huiusmodi reitibus penitus et invitis, quodque ab eisdem vicariis, procuratoribus et custodibus seu alias pro parte ipsorum cardinalium requisiti, ut domos et palatia huiusmodi vacua derelinquant, more aspidis obturantis ad voces incantantium aures suas, contra voluntatem etiam cardinalium eorumdem in eisdem domibus et palatiis commorantur in non modicam suae praesumptionis audaciam, derogationem ecclesiasticae libertatis, honestatis injuriam ac eorumdem fratrum nostrorum, quinimo potius nostram et ipsius Ecclesiae, cum ipsi, qui fore noscuntur capituli nostri membra, columnae sint Ecclesiae Sanctae Dei, inobedientiam et contemptum.

Hoc veri pro
bibet:

§ 2. Nolentes igitur, prout nec debemus, tantae praesumptionis audaciam sub dissimulationis pallio praeterire, quinimo intendentes, prout officii nostri debitum exigit, exurgere contra tales, de fratrum praedictorum consilio, auctoritate apostolica edicto perpetuo prohibemus, ut nulli nobilium civium Romanorum, viduarum vel aliorum habitatorum dictae Urbis deinceps liceat ad habitandum introire, occupare et inhabitare domos et palatia supradicta sine praedictorum cardinalium, ad quos spectant, vel vicariorum seu procuratorum ipsorum cardinalium, aut eorum custodum in dictis domibus atque palatiis, expresso consensu sive licentia speciali.

Contra secus
agentes excom-
municationem
interminat.

§ 3. Si quis autem huiusmodi prohibitionis nostrae temerarius contemptor extiterit, nisi domos et palatia praelibata infra triduum dimiserit penitus expedita, ex tunc et quoties in hoc excesserit et non resipuerit infra triduum antedictum, excommunicationis incurrat sententiam eo ipso, a qua non nisi per cardinalem, quem taliter offenderit vel ab eius vicario in spiritualibus in Ecclesia in dicta Urbe

intitulata vel commendata cardinali praefato, seu per alium, cui hoc specialiter ipse cardinalis duxerit committendum, possit absolutionis beneficium obtinere. Si vero per bimestris temporis spatium post huiusmodi triduum sententiam ipsam animo substinuerit indurato, ex tunc, nisi ab eodem cardinali dumtaxat, vel a summo poenitentiario nostro et eiusdem Sedis de voluntate ipsius cardinalis absolvi non valeat a sententia memorata.

§ 4. Eos vero ex nobilibus, civibus, viduis, et habitatoribus antedictis, qui taliter inhabitare praesumunt domos et palatia supradicta, monemus districtius, iniungentes eisdem, ut infra quindecim dierum spatium postquam huiusmodi noster processus ad notitiam ipsorum pervenerit, domos et palatia ipsa dimittant totaliter expedita: illos autem, qui secus fecerint, similem excommunicationis sententiam incurere volumus ipso facto, a qua nisi ab illis cardinalibus, quibus taliter derogarunt vel ab eorum in dictis Ecclesiis eis intitulatis vel commendatis vicariis in spiritualibus, sive ab aliis, quibus id specialiter ipsi commiserint cardinales, huiusmodi absolutionis beneficium infra duos menses, post eosdem quindecim dies, nequeant obtinere: ac decursis eisdem mensibus, nisi a cardinalibus sic offensis tantummodo, vel a summo poenitentiario praefatis de voluntate ipsorum cardinalium absolvi a sententia praedicta non possint, prout de aliis est expressum. Nos enim, si secus super his actum seu attentatum extiterit, ex nunc decernimus irritum et inane.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum prohibitionis, monitionis, voluntatis et constitutionis infringere etc.

Datum Avenione, decimo octavo kalendas maii, pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 14 aprilis 1320, pontif. anno IV.

Cul dd. domo-
rum delentores
subesse decla-
rat, nisi infra
certum tempus
eas dimiserint.

Clausulae.

XXVI.

Canonizatio B. Thomae episcopi Herfordiensis in Anglia, eiusque relatio in numerum Ss. Confessorum, cum festivitatis institutione pro die 2 mensis octobris.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. B. Thomas episcopus Herfordiensis. — 2. De eius sanctissima laetitia proposita. — 3. Eius virtutum brevis enumeratio. — 4. Genus et primordia. — 5. Abstinencia et castimonia. — 6. Erga pauperes proximumque charitas. — 7. Optimus praesul. — 8. Orationi vacans. — 9. 10. Pastoris partibus optime fungens. — 11. Romae moritur, multisque ubique claret miraculis. — 12, 13, 14. Demersi vitae restituti. — 15, 16. Alii mortui suscitati. — 17. Contracta mulier: — 18. Alia infirma pede: — 19. Alia quasi caeca: — 20. Item puer fere caecus: — 21. Gibbo in collo oneratus, ad eius tumulum sanati. — 22. Mirabilis itaque Deus in hoc Sancto. — 23. Sanctorum canonice adscribitur B. Thomas: — 24. Eius celebranda festivitas. — 25. Indulgentia eius sepulchrum visitantibus proposita.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, universis Christianis, praesentes literas inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Unigenitus Filius, splendor gloriae, ac figura substantiae Patris, qui prolapsi medela hominis, exinaniens semetipsum, factus in utero Virginis Verbum caro, de horto militantis Ecclesiae modo rosas coloris ignei, nunc lilia candoris nivei, nunc violas odoris placidi colligere, suisque offerre aspectibus non desistit, in odiernis temporibus advesperascente die, mundi huius labilis termino propinquante, de radice matris Ecclesiae florem fecit ascendere, ex Iacob nostro oriri iussit stellam splendidam matutinam.

B. Thomas epi-
scopus Herfor-
diensis.

§ 1. Ecce namque quod, qui sedens in throno omnia facit nova, novi confessoris, beati videlicet Thomae Herfordiensis quon-

dam episcopi, nova magnalia mundo prodit, eius famam effert magnifice, vitam offert imitandam a cunctis, ut regulam fulgidam et exemplar.

§ 2. Laetentur igitur coeli sursum, qui hunc Sanctum gloriosum in se suscipiunt; et exultet terra deorsum, quae superius transmittit praesulem tam mirandum. Plaudant ob hoc coetus angelici et canoro iubilo Deum laudent: huic occurrant coelestes cunei: hunc collaudent festive coeli cives: collaetetur imminense Christi sponsa mater Ecclesia tantae prolis claritate foecunda, quae terram deferens et terrena, coelestis imperii admirabilis ipse ineffabili throno gaudet.

§ 3. Ut autem lucerna splendidae vitae suae posita super candelabrum domus Dei non lateat, sed pateat cunctis fidelibus; ut coelestis et perpetuae vitae norma, de suis felicibus moribus et actibus, aliqua de multis ad utilitatem audientium referamus. Ipse namque, quem fides firmum, spes erectum, Dei et proximi abundans caritas fecit latum, circumspectum prudentia, temperantia in omnibus ordinatum, innoxium cunctis iustitia, audacem et strenuum fortitudo, virtutum omnium aromatis redolebat, velut plena divinatorum carismatum apotheca.

§ 4. Sane beatus hic Thomas, natione anglicus, angelicus homo, ipse de parentibus nobilibus et catholicis originem suam trahens, ab aetate primaeva morum honestate praeclarus, studiis literarum sic se dedicavit totaliter, sic in ipsis sollicite studuit et profecit, quod tam in humanis scientiis, quam etiam in divina honorem magisterii est adeptus; postque doctrinae suae radios longe lateque diffundens, quamplures ad iustitiam erudit, velut lumine in mundo prae fulgidum continens verbum vitae.

§ 5. Ne autem terrena carnis inhabitatio deprimeret secum sensum coelestia cogitantem, ipsam, ut serviret spiritui, vigiliis et abstinentiis, necnon pungenti

De eius san-
ctissima laeti-
tia proposita.

Eius virtutum
brevis enume-
ratio.

Genus et pri-
mordia.

Abstinencia et
castimonia.

cificio, sed et cibi et potus parsimonia continens macerabat, abstinens a vino saepius, sciens, quod in ipso lubricum latet carnis. Sciens etiam, quod Deus se promittit in obiectum et praemium mundis corde, a iuventute sua castitatis pulcritudinem adamavit. Proptereaque mulierum consortia, quae praetiosam viri animam rapiunt, ac ipsarum blanda colloquia prudentissime devitabat: noverat namque, quod propter mulieris speciem, a qua factum est peccati initium, multi perierunt.

Erga pauperes, proalimumque charitas.

§ 6. Iste Sanctus etiam, ut alter Iob, simplex, rectus ac timens Deum, a Christo didicit esse mansuetus, mitis corde, humilis et benignus; misericordia nihilominus, quae ab infantia secum crevit, erga pauperes et afflictos suae pietatis viscera sic affecit, quod ipse verus pauper spiritu, dives rebus, illos largis sustentabat elemosynis, istos vero crebris consolationibus refovebat; cum apostolo namque Paulo infirmabatur cum infirmantibus et cum patientibus scandalum urebatur.

Optimus praesol.

§ 7. Hic demum Sanctus de innocente agno factus in Herfordiensi Ecclesia bonus pastor, se ipso in mente maior effectus est, studens semper de virtute progredi in virtutem, quo in tempore in Dei templo, in virtutum culmine positus sic effulsit, quod merito gemma praesulum dici posset.

Orationi raris.

§ 8. Orationi vero insistebat assidue ac sui fervorem spiritus demonstrabant in orationibus et celebratione missae abundanter ex oculis lacrimae defluentes.

Pastoris partibus optima fungens.

§ 9. Commissas vero sibi oves perducebat ad pascua et a lupis protectas rapacibus, pastasque verbo et exemplo pariter ad Christi caulas sedule reducebat.

§ 10. Iura vero suae Ecclesiae defendebat, indutus iustitia ut lorica: paratus namque pro sibi commisso grege animam ponere, non timuit in hoc principem nec magnatem.

§ 11. Et quia dignum erat, quod huic tam excellenti merito daretur aeterna re-

quies post laborem, cum pro suae causis Ecclesiae ad romanam pervenisset curiam, diem clausit extremum, receptis devoteprius Ecclesiae sacramentis. Sicque vir felix iste, ad Deum transmittendo spiritum, de peregrino et advena factus est eximius coeli civis; et quod decebat, multum divinam potentiam maiestatis, ut Sanctum hunc in coelis regnare secum, per signorum evidentiam fidelibus declararet, ipsum coruscare in terris miraculis multis fecit; quorum quaedam fidelibus probata testimoniis, ad Dei laudem et gloriam Sancti huius duximus inserenda.

Romae moritur, multisque ubique claret miraculis.

§ 12. Quaedam namque puella aetatis annorum quinque, quae tempore longo in quodam profundo stagno steterat mortua et submersa, extracta inde frigida tota et rigida, non habens aliquod signum vitae, facto ad Sanctum hunc pro eius resurrectione voto, vitae fuit pristinae restituta.

Demersi vitae restituti.

§ 13. Infans etiam biennis quidam in aqua quadam submersus et mortuus extractus inde, post factum pro ipso votum miraculose extitit suscitatus.

§ 14. Puer quidam annorum novem, submersus in quodam flumine, postquam extractum de aqua Sancto huic aliquid devoverunt, restitutus est vitae pariter et saluti.

Alii mortui suscitati.

§ 15. Parvulus alter aetatis unius anni cum dimidio, cuius supra caput dormientis in area rota transiverat onusti currus, qui a bobus quatuor trahebatur, mortuus ex hoc, recuperaverit vitam et animam meritis Sancti huius.

§ 16. Infans alius nondum aetatis annorum duorum in fundo cuiusdam fossati, in quem locum de ponte altitudinis magnae de nocte asseritur cecidisse, repertus mortuus, frigidus omnino et rigidus absque aliquo signo vitae, mensuratus ad hunc Sanctum, vitae fuit mirabiliter restitutus.

Contracta mulier.

§ 17. Mulier quaedam, quae septem annis sic contracta fuerat, quod nec stare nec ire poterat per se ipsam, portata ad

tumululum S. Thomae, oratione ibidem facta per ipsam, restituta fuit pristinae libertati sanitatis.

Alia infirma pedes.

§ 18. Quaedam insuper puella annorum quinque, quae pedem unum habebat anis pluribus quasi totum ex fistulis putrefactum, ita quod nec stare nec ire poterat, nisi se super femur trahendo per terram, portata ad dicti Sancti tumulum per patrem, fuit ibidem a dicta infirmitate curata.

Alia quasi caeca.

§ 19. Altera mulier, quae per annos plures visu caruerat, nec quoquam ire poterat, nisi ut caeca ab altero duceretur, ducta ad Ecclesiam Herfordiensem, et facta oratione ad tumulum S. Thomae, fuit a caecitate dicta continuo liberata.

Item puer ferre caecus.

§ 20. Puer insuper annorum quinque, qui ex infirmitate quadam omnino visum perdidit, et duobus annis manserat ita caecus, ductus ad huius Sancti tumulum, oratione facta, visum recuperavit perfecte.

Gibbo in collo operatus, ad eius tumulum sanati.

§ 21. Quidam etiam homo qui gibbum (1) ad quantitatem unius ovi anseris, ortum in collo suo portaverat multis annis, orans ad tumulum huius Sancti et denarium offerens, cum quo in modum crucis tetigerat dictum gibbum, statim curatus omnino fuit, et a dicto gibbo penitus liberatus.

Mirabilis itaque Deus in hoc Sancto.

§ 22. Praedictis et aliis multis miraculis Sanctum suum clarificavit Deus, qui facit mirabilia magna solus. Haec sunt certe miracula opera tua, Deus, qui sic per coelestes spiritus gubernas terrena omnia et disponis, quod ipsorum sacratum numerum, quem cadentium ruina minuit, reparas mirabiliter de terrenis. Hi sunt Sancti tui, omnipotens Deus, qui tuae dono gratiae semper virent, rubent ut rosa, candent sicut lilium, ut mel placent, currunt ut spiritus, flagrant ut balsamum, ut sol fulgent. Sic clemens Deus sanctum suum Thomam glorificans, fidem firmat, nubilosos errores dissipat et confundit, ad superna nostros rapit affectus, amoris flammis succendit frigida corda nostra.

(1) Leg. hic et alibi gibbum, etc.

In hac igitur laeta die, quam fecit Dominus, qua confessor iste in Dei throno corona gloriae clarus sedet, laudet Deum omnis spiritus, coeli coelorum clamore ineffabili Deo canant, Sanctorum Ecclesia mente ac spiritu in chordis et organo Deo psallat; sed eo magis plaude, Herfordia, quae sui thesaurum corporis continet tam immensum; nam quem in terris habuisti pastorem, nunc obtines in coelis sedulum protectorem.

Sanctorum canonis adscribitur B. Thomas.

§ 23. Verum quia multum convenit, ut quem Deus in coelis glorificat, in terris ad suum fructum et gaudium mundus colat: nos de ipsius vita et miraculis inquiri fecimus diligenter; dehinc super inventis per nos et fratres nostros, attenta examinatione habita et discussione solerti, de ipsius sanctitate vitae ac veritate miraculorum plenarie certi facti, ad requisitionem instantem ac supplicationem humilem et devotam praelatorum multorum apud Sedem Apostolicam existentium, de dictorum fratrum nostrorum consilio et assensu, confisi de omnipotentis Dei misericordia, auctoritate quoque beatorum Petri et Pauli apostolorum eius et nostra, in sanctorum confessorum catalogo duximus adscribendum.

Dies celebranda festivitas.

§ 24. Ideoque universitatem vestram monemus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus 6 non. octobris festum confessoris eiusdem devote et solemniter celebretis, ut pia eius intercessione et hic a noxiis protegi et in futuro sempiterna gaudia consequi valeatis.

Indulgentia eius sepulchrum visitantibus proposita.

§ 25. Ut autem ad venerabile ipsius sepulchrum ardentius et affluentius christiani populi confluat multitudo, ac celebrius eiusdem confessoris extollatur festivitas, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui cum reverentia illuc in eodem festo annuatim accesserint ipsius suffragia petaturi, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, duos annos et duas quadragenas; accedentibus vero an-

nis singulis ad praedictum sepulchrum infra eiusdem festi octavas, centum dies de iniuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus.

Datum Avinione, 15 kalendas maii, pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 17 aprilis 1320, pontif. anno IV.

XXVII.

Quod iudaei, ad fidem catholicam conversi, vis bonis gaudeant, quas conversionis tempore possidebant (1).

SUMMARIUM

Proemium. — Constitutionis huius exequutio praesidibus terrarum ad Sedem Apostolicam pertinentium commissa.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Proemium. — Cum sit absurdum, iuri contrarium, et obvium rationi, iudeos, Domino inspirante, ad fidem christianam conversos, propter hoc bonis privare, quae antea possidebant, ipsosque mendicitati exponere, qui existentes in perfidia iudaica abundabant, omnibus officialibus et singulis comitatus Venaisini, qui ad Sedem Apostolicam pleno iure noscitur pertinere, aliorumque comitatum et terrarum ad eandem Sedem pertinentium, districte praecipimus et mandamus, quatenus sic conversos et imposterum convertendos in possessionibus et bonis aliis, quocumque nomine censeantur, quae conversionis tempore obtinebant in terris et comitatibus antedictis, occasione praedicta non perturbent vel impediant, nec permittant ab aliis molestari; sed ipsis se favorabiles exhibentes, ipsosque ab iniuriis et violentiis protegant et defendant.

Datum Avinione, tertio decimo kalendas iulii, pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 19 iunii 1320, pontif. anno IV.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

XXVIII.

Erectio cathedrarum medicinae et artium in Perusino Studio, data insuper facultate episcopo licentiandi et laureandi in utraque facultate idoneos, pro quorum examine nonnullas sanctuntur leges (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Studium Perusii a Clemente V institutum. — 2. Data vero a Ioanne facultas episcopo Perusino studentes licentiandi in utroque iure. — 3. Facultates huiusmodi etiam ad medicinam et artes extendit hac constitutione: — 4. Magistrosque in utraque facultate in hac Academia esse praecipit. — 5. Conditiones in laureandis in medicina requirendae. — 6. Aliae in doctorandis in artibus. — 7. Data eidem episcopo a defectu auditionis nonnullorum librorum dispensandi potestas. — 8. Approbati in hac Academia ubique possunt legere. — 9. Leges in concedenda licentia vel laurea servandae. — 10. Iuramentum a magistris praestandum circa examen laureandorum. — 11. Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium. — Dum sollicitae considerationis indagine in mente revolvimus, quam sit donum scientiae pretiosum, quamque illius desiderabilis et gloriosa possessio, per quam profugantur ignorantiae tenebrae, et eliminata fuoditus erroris caligine, studentium curiosa solertia cursus et actus disponit et ordinat in lumine veritatis; magno nimirum desiderio ducimur, ut literarum studia, in quibus impretiabilis margarita scientiae reperitur, laudanda ubilibet incrementa suscipiant: sed in illis praesertim locis propensius vigeant, quae ad multiplicanda doctrinae semina et germina salutaria produceuda fore magis accommoda et idonea dignoscuntur.

§ 1. Dudum siquidem felicitis recordationis Clemens Papa praedecessor noster, attendens fidei puritatem et devotionem

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Stadium Perusii a Clemente V institutum (1).

eximiam, quam civitas Perusina, terra peculiaris Romanae Ecclesiae, ad ipsam Ecclesiam ab olim habuisse dignoscitur, et quod illas ad eam successibus temporum de bono in melius augmentarat, dignum duxit et aequitati consonum existimavit, ut civitatem eandem, quam divina gratia multarum praerogativa bonitatum gratiose dotaverat, concessione generalis Studii insigniret: et ut auctore Deo ex civitate ipsa producerentur viri scientia praepollentes, auctoritate apostolica statuit, ut in ea esset Studium generale, illudque vigeret ibidem perpetuis futuris temporibus in qualibet facultate, prout in literis praedecessoris eiusdem inde confectis plenius dicitur contineri.

Data vero a Ioanne facultas episcopo Perusino studentium licentiandi in utroque iure.

§ 2. Ac subsequenter nos, licet immeriti, ad apicem Summi Apostolatus assumpti, civitatem eandem propter suae devotionis insignia, quibus se dignam Apostolicae Sedis gratia exhibebat, uberiori dono gratiae prosequi cupientes, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio, venerabili fratri nostro episcopo Perusino et successoribus eius episcopis Perusinis, qui essent pro tempore, impertiendi personis ad hoc idoneis docendi licentiam in iure canonico et civili iuxta certum modum in literis nostris expressum, liberam concessimus potestatem, prout in eisdem literis nostris plenius et serius continetur.

Facultates huiusmodi etiam ad medicinam et artes extendit hac constitutione.

§ 3. Considerantes igitur, quod eadem civitas propter eius commoditates et conditiones quamplurimas est non modicum apta studentibus, ac propterea concessionem huiusmodi ob profectus publicos, quos exinde provenire speramus, ampliare volentes, apostolica auctoritate statuimus, ut si qui processu temporis in eodem Studio fuerint, qui etiam in medicinali scientia et liberalibus artibus scientiae bravium assecuti, sibi docendi licentiam, ut alios liberius erudire valeant, petierint in perpetuum, in praedictis medicinali scientia et artibus examinari

(1) Vide in eodem Clemente.

possint ibidem et in eisdem facultatibus titulo magisterii decorari: statuentes, ut quotiens aliqui in praedictis medicina et artibus fuerint doctorandi, praesententur episcopo Perusino, qui pro tempore fuerit, vel ei, quem ad hoc praedictus episcopus duxerit deputandum, qui magistris huiusmodi facultatis, in qua examinatio fuerit facienda, in studio eodem praesentibus, qui ad minus quatuor numero in examinatione huiusmodi esse debeant, convocatis eos gratis, et difficultate quacumque sublata, de scientia, facundia, modo legendi, et aliis, quae in promovendis ad doctoratus seu magistratus officium requiruntur, examinari studeat diligenter; et illos, quos idoneos repererit, petito secrete magistrorum eorundem consilio, quod utique consilium in ipsorum consulentium dispendium vel iacturam revelare quomodolibet districtius prohibemus, approbet et admittat, eisque petitam licentiam largiatur: alios minus idoneos nullatenus admittendo, postpositis gratia, odio vel favore.

§ 4. Ut autem in praedictis medicina et artibus praefatum Studium tanto plenius coalescat, quanto peritiores doctores in huiusmodi suis primitiis ibidem caeperint actu regere et docere, statuimus, quod usque ad triennium vel quadriennium aliqui doctores, duo ad minus, qui in medicinali scientia in Parisien. vel Bononien. aut aliis famosis generalibus Studiis honorem receperint doctoratus, ad docendum et regendum in scientia medicinae et tres vel duo ad minus, qui in artibus in Parisien. Studio apud maiorem Parisien. Ecclesiam docendi licentiam fuerint assecuti, et saltem per annum rexerint, seu docuerint in Parisien. Studio memorato, ad regendum et docendum in dictis artibus in praefato Perusin. Studio assumantur, qui usque ad quadriennium vel quinquennium, donec praefatum Studium in bonis studentibus laudabiliter progressum acceperint, regant et doceant in eodem.

Magistrosque in utraque facultate in hac Academia esse praecipit.

Conditiones in laureandis in medicina requirendae.

§ 5. Circa doctorandos vero in scientia medicinae hoc praecipue observetur, ut huiusmodi decorandi audierint omnes libros eiusdem scientiae, qui in Bononien. vel Parisien. Studio a studentibus promovendis consueverunt audiri, per septennium, vel qui in logicalibus aut philosophia alias forent sufficienter instructi, saltem per quinquennium in scientia praedicta studuerint, ita quod saltem tribus annis eiusdem septennii vel quinquennii, ut praedicitur, in medicinali scientia audierint in aliquo Studio generali, et ut moris est, responderint sub doctoribus et extraordinarie legerint libros legi extraordinarie consuetos, servato circa examinationem ipsius in medicinae scientia promovendi more laudabili, qui in talibus erga eos, qui promoventur in Parisien. vel Bononien. Studio observatur.

Aliae in doctorandis in artibus.

§ 6. Circa doctorandos vero in artibus liberalibus etiam observetur, quod studuerint per quatuor vel quinque annos, de quibus saltem duobus annis audierint in aliquo Studio generali: ita videlicet in ut grammatica Priscianum maiorem et minorem, et in dialectica Logicam novam et veterem Aristotelis, ac in philosophia librum de anima, et saltem quatuor libros Ethicorum; et tam in iis, quam in caeteris aliis liberalibus artibus illos alios libros audierint, qui in Parisien. Studio per promovendos in dicta facultate artium consueverint audiri, servato circa examinationem tam in communibus quam in propriis ipsius in artibus promovendi more laudabili, qui in talibus erga eos, qui promoventur, apud praefatam maiorem Ecclesiam Parisien. observatur.

Data eidem episcopo a defectu auditionis nonnullorum librorum dispensandi potestas.

§ 7. Verum quia non passim reperiantur in Studiis, qui omnes huiusmodi libros audierint, praefato Perusin. episcopo suisque successoribus Perusin. episcopis, qui pro tempore fuerint, indulgemus, ut in auditione aliorum praefa-

torum librorum de forma circa licentiaandos ipsos in artibus, prout sufficientia eorumdem licentiandorum exegerit et sibi videbitur expedire, auctoritate nostra valeat dispensare.

§ 8. Illi autem, qui in dicta civitate Perusin. taliter examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam obtinuerint, ut est dictum, ex tunc, absque examinatione vel approbatione alia, regendi et docendi ubique plenam et liberam habeant auctoritate praesentium facultatem, nec a quoquam valeant prohiberi.

§ 9. Sane ut rite in praefatis examinationibus procedatur, praecipimus, ut tam episcopus Perusin., qui pro tempore fuerit, quam ille, cui praefatus episcopus ex causa rationabili impeditus in hac parte commiserit vices suas, eidem episcopo, propositis tamen, sed non tactis Evangelis, ab aliis vero corporaliter tactis, iurent, quod in hac parte officium suum fideliter exequentur. Volumus autem quod personis, quae per examinationem huiusmodi repertae fuerint idoneae, huiusmodi licentia debeatur impertiri, et quod idem episcopus personaliter, non per vicarium vel substitutum examinationi huiusmodi interesse debeat: nisi esset ex aliqua rationabili causa adeo impeditus, quod suam non posset examinationi praedictae personalem praesentiam exhibere: in quo casu eidem episcopo. interessendi examinationi huiusmodi per vicarium, vel alium ad hoc idoneum substitutum, tenore praesentium indulgemus: et quod nemini huiusmodi impartietur licentia, nisi ei, quem omnis vel maior pars doctorum, qui huiusmodi examinationi intererint, approbabit.

§ 10. Magistri quoque, regere in eodem Studio cupientes, vel alias inibi residentes, antequam incipiant, praesent in manibus dicti episcopi iuramentum, quod ipsi vocati ad examinationes eadem, venient, nisi fuerint legitime impediti, et gratis sine difficultate dabunt examinatori fidele consilium, qui de exa-

Approbati in hac Academia ubique possunt legere.

Leges in concedenda licentia vel laurea servandae.

Iuramentum a magistris praestandum circa examen licentiandorum

minatis ut digni approbati debeant, aut indigni merito non admitti. Qui vero iuramentum huiusmodi praestare noluerint, nec ad examinationes eorumdem, nec etiam ad aliqua ipsius Studii comoda vel beneficia ullatenus admittantur.

Clausulae.

§ 11. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionis, prohibitionis, concessionis, praecipi et voluntatis infringere etc.

Datum Avenioni, duodecimo kalendas martii, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 18 februarii 1321, pontif. anno v.

XXIX.

Revocatio concessionum, donationum, locationum, alienationum, aliorumque omnium per rectores et officiales S. R. E. in patrimonio Beati Petri in Tuscia, comitatu Sabinae et terris Arnulphorum, quibusvis personis factarum (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Concessiones, alienationes, etc. nonnullas a rectoribus factas ait: — 2. Eas omnes irritat, nullasque fuisse et esse declarat. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium

Inter caetera, quorum nos cura sollicitat, illa praecipue meditatio mentem nostram occupat, illaque nos sollicitudo fatigat, ut Ecclesiae Romanae iura non pereant; et si qua sint forte deperdita, in statum pristinum restaurentur.

Concessiones, alienationes, etc. nonnullas a rectoribus factas ait.

§ 1. Audivimus siquidem relatione fideli, quod quidam patrimonii Beati Petri in Tuscia, comitatu Sabinae, terrae Arnulphorum et quarumdam aliarum terrarum, ad nos et Ecclesiam Romanam spectantium, rectores et officiales, qui fuerunt temporibus retroactis, diversas locationes, alienationes, donationes et concessionem de terris, castris, bonis et

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

iuribus eiusdem Ecclesiae sub variis formis, modis et tenoribus fecisse noscuntur: et quasdam minores terras, civitates, castra et loca infra patrimonium, comitatum et terram Arnulphorum praedicta, et alia infra iurisdictionem ipsius Ecclesiae Romanae consistentia, maioribus civitatibus et communitatibus, comitibus, baronibus et nobilibus, quamvis nullam super hoc potestatem habuerint, de facto in ipsius Ecclesiae grave praerudicium subiecerunt et etiam submiserunt; ac se subiicientibus et submittentibus, auxilium praestando, concesserunt pro eorum libito voluntatis, et aliqua minora terrae, civitates et castra dictis maioribus civitatibus et communitatibus, comitibus, baronibus et nobilibus tam de dictis terris, quam etiam aliunde, voluntarie, et quaedam ab ipsis maioribus coacta se per violentiam submiserunt.

Eas omnes irritat, nullasque fuisse et esse declarat.

§ 2. Nos igitur super iis volentes eiusdem Ecclesiae honori et indemnitatibus providere, locationes, alienationes, donationes, concessionem, subiectiones et submissiones praedictas, et alias quascumque de bonis et iuribus praedictae Romanae Ecclesiae, ac civitatum, terrarum, castrorum et locorum praedictorum, ac universitatum earumdem, sub quibusvis modis, formis, tenoribus aut expressionibus verborum factas, non obstantibus Apostolicae Sedis, non ex certa scientia factis, et quorumvis aliorum confirmationibus seu ratificationibus super iis, sub quacumque forma verborum obtentis, nec non promissionibus, obligationibus, poenarum adiectionibus, stipulationibus et renunciationibus quibuscumque ac iuramentis super iis praestitis ab eisdem, ex nunc auctoritate apostolica revocamus, cassamus, annullamus, irritamus, vacuamus, et nullam habere decernimus roboris firmitatem: et eadem terras, civitates et castra, bona et iura, ad ius et proprietatem et dominium eiusdem Ecclesiae revocamus: eadem minores terras, civitates, castra et loca in eo statu, in

quo erant ante tempus subiectionis et submissionis huiusmodi, reducendo: decernentes illa praedictis maioribus civitatibus et communitatibus, baronibus et nobilibus ad servandum submissionem et subiectionem huiusmodi, vel ad obediendum seu parendum eis in aliquo praetextu submissionis et subiectionis eorundem, aliquatenus non teneri.

Clauulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum revocationis, cassationis, annullationis, irritationis, vacationis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Avenioni kalendis aprilis, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 1 aprilis 1521, pontif. anno v.

XXX.

Sequitur episcopo Urbevetano ut de his inquirat, terras huiusmodi recuperet, detentores censuris compescendo.

SUMMARIUM

- 1. De huiusmodi alienationibus inquirat: — 2. Contumaces compellat censuris. — 3. Obstantium derogatio.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Guillonis episcopo Urbevetano, patrimonii B. Petri in Tuscia rectori, salutem et apostolicam benedictionem.

Inter caetera etc., prout in superiori.

De huiusmodi alienationibus inquirat.

§ 1. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus per te vel aliam, seu alios, super praemissis de plano, summarie, sine strepitu et figura iudicii te informans, praedictas terras, castra, bona et iura taliter locata, alienata, donata et concessa, ad manus suas recipere studeas et diligenter conservari procures: non permittens terras,

civitates, castra et loca minora praefata, praetextu submissionis et subiectionis huiusmodi ab aliquibus indebite molestari.

Contumaces compellat censuris.

§ 2. Detentores terrarum, castrorum, honorum et iurium praedictorum et contradictores ac rebelles et impediens, si qui fuerint, necnon et molestatores dictarum minorum terrarum, civitatum et castrorum ac universitatum per spirituales et temporales poenas, appellatione postposita, compescendo.

Obstantium derogatio.

§ 3. Non obstante, si eis vel eorum aliquibus communiter vel divisim a dicta sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari, aut quibusvis poenis affici non possint per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Dat. Avenione, kal. aprilis, pont. nostri anno v.

Dat. die, annoque eodem.

XXXI.

Inquisitoribus haereticae pravitatis prohibetur, quominus Bononiae arma deferendi illi licentiam tribuant, eamque aliis in locis solis dent familiaribus.

SUMMARIUM

- Exordium. — 1. Causae constitutionis. — 2. Constitutio (de qua in rubrica).

Ioannes episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis inquisitoribus haereticae pravitatis in provincia Lombardiae, apostolicam benedictionem.

Exordium.

Exigit ordinis vestri religio, et commissi nobis officii mansuetudo requirit, ut sic actus vestros virtute modestiae componatis, quod nemini esse possint ad scandalum vel aliquod nocumentum:

Causae constitutionis.

§ 1. Accepimus siquidem assertione fideli, quod vos nonnullis pravis et perversis hominibus, qui frequenter ad cae-

des et alia nefanda facinora laxant nequiter manus suas, arma per civitatem et districtum Bononiensem portandi, non sine multorum scandalo, licentiam concessistis.

Constitutio (de qua in rubrica).

§ 2. Quare volumus et discretioni vestrae per apostolica scripta districte praecipiendo mandamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdem Ecclesiae fidelem ac devotum, et laudabilis conversationis et vitae, habere quomodolibet praesumatis; nec aliquibus de cetero, extra familiam vestram, quam vobiscum habetis continue (nisi forsitan illis, qui eundo de terra ad terram, vel etiam redeundo vobiscum; et in casibus aliis, in quibus vobis pro securitate vestra forsitan expediret) alicui deferendi arma per dictas civitatem et districtum licentiam concedatis; et nihilominus licentiam, quam olim super hoc aliis concessistis, studeatis, remotis occasione et citatione quibuslibet, revocare. Ut per hoc nulla possit oriri in eisdem civitate vel districtu materia scandalum paritura, nec ad nos de caetero super hoc querelae materia deferatur.

Dat. Avenione 6 non. maii, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 2 maii 1521, pontif. anno v.

XXXII.

Contra facientes cavalcatas et incursiones in provincia Marchiae Status Ecclesiastici.

SUMMARIUM

- Exordium. — 1. Varias fieri incursiones in provincia Marchiae asserit. — 2. Eas itaque fieri vetat. — 3. Poenae contra inobedientes.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad certitudinem praesentium, et memoriam futurorum.

Exordium.

Ad hoc dignoscitur media inter discordes iustitia constituta, ut nemo di-

cere sibi ius audeat, nemo ipsius iustitiae transgredi limites inordinate praesumat: sed quod sibi credit alter adversus alterum forte competere, coram iudice, iustitia mediante, prosequatur.

Varias fieri incursiones in provincia Marchiae asserit.

§ 1. Novimus enim, quod dierum crescente malitia, sit assueta nequitia majorum mentes hominum depravare: quod in apertam prosilire violentiam non timentes, saepius alter insurgit in alterum: et alius, quod adversus alium existimat se fortassis habere, viis pacificis et iuria ordine praetermissis, violentis conatibus obtinere praesumit. Inter alios vero, qui ad hoc ferventer inducuntur indomita voluntate, nonnulli de nostra Marchiae Anconae provincia ad huiusmodi prosilire conatus per motus effraenes et agiles non verentes, ipsius provinciae statum saepe turbant pacificum, periculis in ea, non absque dispendiis animarum, fidelium stragibus et bonorum detrimentis, iniuriis et scandalis suscitatis.

Eas itaque fieri vetat.

§ 2. Nos igitur, qui provinciam ipsam quadam singulari affectione diligimus, et tamquam recreationis nostrae pomoerium, paternae benignitatis oculis intuemur, cupientes in illa (turbationibus et scandalis quibuscumque, remedii nostri appositione, subductis) bonum pacis et concordiae non laedatur: ac debitum et congruum reputantes, ut talium sic compe- scatur audacia, quod a violentiis retrahantur: universis et singulis tam laicis, quam clericis, cuiuscumque status, ordinis vel dignitatis existant; comitibus quoque, baronibus, potestatibus, capitaneis et aliis quibuscumque officialibus et in inferioribus gradibus positis: necnon communitatibus ac universitatibus civitatum, terrarum, castrorum et aliorum quorumcumque locorum in praedicta provincia consistentium, auctoritate praesentium districtius inhibemus, et mandamus expresse, ne ipsorum aliquis contra alium sibi ius dicere, aut guerram vel exercitum, seu cavalcata (nisi de licentia rectoris provinciae supradictae) per se,

vel alios facere vel movere per hostiles incursus seu violentias occupare, invadere, seu aliquem de domo propria, seu civitate, castro vel loco expellere, capere, seu tenere, sive ad vindictam vel ultionem aliquam prosilire quavis causa vel occasione praesumat; sed quilibet ius suum per viam iustitiae coram competentis iudice prosequatur.

Poenae contra
inobedientes.

§ 3. Nos enim omnes et singulos tam clericos quam laicos contra inhibitionem et mandatum huiusmodi (postquam illa ad notitiam pervenerint eorundem, vel per eos steterit, quominus potuerit pervenire) facientes (nisi in casibus a iure permissis), sententiam excommunicationis, et insuper eosdem clericos suspensionis poenam incurrere; ac praedictorum castra, terras, loca et communitates et universitates, si contra huiusmodi inhibitionem et mandatum nostrum venire praesumpserint, ac dictorum clericorum Ecclesias (qui facere contra praedicta forsitan attemptabunt) interdicto ecclesiastico subiacere volumus ipso facto: omnesque praedictos et singulos omnibus privilegiis, indulgentiis, gratiis, libertatibus et immunitatibus realibus et personalibus, feudis, locationibus, bonis, iuribus et honoribus, officiis et quibuscumque concessionibus, quae a Romana Ecclesia et a quibuscumque aliis ecclesiasticis obtinere noscuntur, eo ipso fore privatos: et nihilominus omnes et singulos comites, barones, nobiles, potestates, capitaneos, officiales ac communitates praedictas mille marcarum argenti; et unamquamque personarum ipsarum, quae contra inhibitionem et mandatum ipsorum facere vel venire praesumant, ducentorum florenorum auri, quam eo ipso incurrant, poena mulctamus. Contra clericos praedictos ad privationem omnium beneficiorum ecclesiasticorum, dignitatum, personatum et officiorum cum cura vel sine cura, quae forsitan obtinerent; ac reddimus eos inhabiles et indignos ad ea et quaelibet alia in posterum obtinenda.

Nalli ergo omnino, etc.

Datum Avenione, 10 kalendas ianuarii, pont. nostri anno vi.

Dat. die 23 decembris 1321, pont. anno vi.

XXXIII.

Ecclesia monasterii Cassinen. erigitur in cathedralem, monasteriumque in episcopatum cum omnimoda iurisdictione, privilegiis et iuribus pro novo episcopo et capitulo, quibus antea abbas et monachi fruebantur (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Causae erigendi episcopatus in monasterio Montis Cassini. — 2. Erectio (de qua in rubrica). — Episcopus a capitulo eligendus. — 3. Novo episcopatu privilegia omnia communicantur, quibus monasterium ipsum fruebatur: — 4. Eaque conceditur episcopo in terris monasterio subiectis auctoritas: — 5. Illaque attribuantur iura, quae abbati competebant. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Supernus Opifex, sator coelorum et universae conditor creaturae, coelestia et terrestria ineffabilis providentiae ordinatione disponens, ad instar supernorum ordinum triumphantis Ecclesiae, inferiorem militantis disposuit ierarchiam, distinguens varietate mirabili dignitates secundum sublimiores et inferiores gradus et ordines in eadem; cuius dispositione mirifica ab exordio surgentis Ecclesiae episcopalia gubernacula, utpote in eadem Ecclesia obtinentia sublimitatem gradus ordinis, sunt in locis dignioribus et frequentioribus populis collocata, ut multae messi fidelium superintendens diligens cura pontificis, ipsam verbo dirigat et exemplo ac dignitati loci et populi dignitas respondeat praesidentis.

(1) Ex Regest. Archiv. Vatic. Consule Gattulam, Hist. Cassin., saec. IX, § v.

Causae erigendi episcopatus in monasterio Montis Cassini.

§ 1. Sane considerantes attentius, et intra pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod tam dominicus populus, quem foecundavit Altissimus in terra monasterii Casinen., quam fideles alii in certis locis aliis dictae terrae contiguis et vicinis eidem monasterio spirituali iurisdictione subiecti, qui alterius dioecesis non existunt, nec retroactis temporibus extiterunt, episcopalis sollicitudinis curam et diligentiam exigebant: cum periculum esset tanto gregi fidelium in singulis casibus, qui sunt pontificalis ordinis et officii, ad alienos episcopos et interdum remotos, non absque multarum animarum periculo habere recursum, ad ipsum quoque monasterium, quod confessor almus gratia Benedictus et nomine multipliciter illustravit, quod etiam confessoris eiusdem venerando vocabulo insignitur, cuiusque sanctissimi corporis sacrae reliquiae inibi venerabiliter requiescunt, specialiter gerentes devotionis affectum; decens, quinimo necessarium fore censemus, ut dictum monasterium, ubi confessor praefatus claruit virtutibus, et miraculis coruscavit, ac normam sanctae monasticae religionis instituit, quae propagata per orbem, innumeros quasi a mari usque ad mare iam protensos produxit palmites, et per incrementa temporum dilatavit, praerogativa sublimetur honoris, et potioris dignitatis eminentia sub episcopalis appellatione nominis decoretur.

Erectio de qua in rubrica.

§ 2. Ex praemissis igitur et aliis suadentibus causis, quae ad id nostrum animum induxerunt, ex certa scientia ac de fratrum nostrorum consilio et assensu, ac apostolicae plenitudine potestatis, ad divini nominis laudem, gloriam et honorem, ad exaltationem Ecclesiae militantis, dictum monasterium in ecclesiam cathedralem erigimus et episcopalis dignitatis titulo insignimus: decernentes, ut Ecclesia ipsius monasterii sit perpetuis futuris temporibus cathedralis; et episcopus canonice assumendus pro tempore praesit illic, qui, quoties imposterum dictam Ec-

Episcopus a capitulo eligendus.

clesiam in cathedralem electam vacare contigerit, per electionem vel postulationem canonicam celebrandam per quondam conventum dictorum monasterii et ordinis, quem ex nunc capitulum eiusdem Ecclesiae perpetuis temporibus futuris fore decernimus, assumatur.

§ 3. Eadem quoque auctoritate statuimus, ut cum idem quondam monasterium tam in capite, quam in membris, per specialia Sedis Apostolicae privilegia sit exemptum, et Ecclesiae Romanae immediate subiectum, diversisque aliis privilegiis, indulgentiis apostolicis, exemptionibus, libertatibus et immunitatibus communitum, dicta Ecclesia cathedralis, episcopus, capitulum et personae ibidem degentes ac omnia membra, officia, ecclesiae, castra et bona ipsius, ubicumque consistentia, utantur et gaudeant privilegiis, exemptionibus, indulgentiis, libertatibus et immunitatibus huiusmodi, sicut prius.

§ 4. Decernimus insuper, ut in locis singulis, insignibus et non insignibus, tam sitis in terra quae abbatia Cassinen. hactenus vulgariter nominabatur, quae in spiritualibus et temporalibus, quam etiam in locis vicinis terrae praedictae, quae in spiritualibus tantum monasterio suberant memorato, quaeque alterius dioecesis hactenus non fuerunt, et personis eorum, praefatus episcopus tanquam quis alius praesul in propria dioecesi et in quibuscumque locis et personis ubicumque consistentibus, sive spiritualiter et temporaliter, sive spirituali dumtaxat iurisdictione, abbati, qui pro tempore praefuit regimini seu conventui, vel officialibus quondam monasterii memorati vel administrationem habentibus in eodem subiectis, idem episcopus, sicut quondam abbas, et capitulum et officiales praedicti, sicut praedecessores eorum, similem omnino iurisdictionem habeant et exercere valeant in eisdem: et eo plus praefato episcopo in eisdem locis spiritualiter et temporaliter, vel spiritualiter dumtaxat, ut

Novo episcopatu privilegia omnia communicantur, quibus monasterium ipsum fruebatur.

Eaque conceditur episcopo in terris monasterio subiectis auctoritas.

praemittitur, et subiectis vicinis monasterio memorato, quae hactenus alicui alteri episcopo spiritualiter minime subiacebat, competere debeat, quo in iis, quae sunt ordinis pontificalis, et ministerium consecrationis desiderant, largiorem pontificibus, quam inferioris gradus praelatis potestatem sacri canones concesserunt.

Nitque attribuantur tunc, quae abbatibus competebant.

§ 5. Caeterum auctoritate praedicta decernimus, quod institutio et destitutio, visitatio, reformatio et correctio tam in ecclesia cathedrali, quam in membris eisdem, ubique consistentibus, ac bona ipsius quondam monasterii, quae ad abbatem, conventum et officiales spectabant eisdem communiter vel divisim, simili modo spectent ad episcopum, capitulum et officiales praedictos: ac de illis dicti episcopus, capitulum et officiales libere disponere valeant simul vel separatim, prout eorum dispositio ad eosdem abbatem, conventum et officiales communiter vel divisim antea pertinebat: iuribus et consuetudinibus, si qua hactenus praefatis abbati vel officialibus seu administrationem habentibus, in installationibus, praesentationibus vel investituris archipresbyterorum vel rectorum aut aliarum personarum ecclesiasticarum in Ecclesiis castrorum, villarum seu locorum etiam aliarum dioecesium competebant; necnon honoribus, qui eidem abbati hactenus, cum ad eadem castra, villas seu loca noviter accedebant, per clerum et populum processionaliter ei obviam occurrentes, in huiusmodi processionibus et quibuscumque aliis consueverant exhiberi; episcopus Casinen., qui erit pro tempore, sicut abbas et officialibus seu administrationem habentibus memoratis, sicut praedecessoribus eorum, perpetuis futuris temporibus reservatis, et integraliter exhibendis.

Clanulao.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum erectionis, constitutionis et voluntatis infringere, etc.

Datum Avenione, sexto nonas maii, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 2 maii 1522, pont. anno vi.

XXXIV.

Canonizatio B. Thomae de Aquino, ordinis fratrum Praedicatorum S. Dominici, eiusque relatio in numerum sanctorum confessorum, cum institutione festivitatis pro die 7 martii.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. B. Thomae encomium. — 2. Opera nonnulla scribit. — 3. Orationi et studiis assidue vacabat. — 4. Castitate, sobrietate, humilitate et aliis virtutibus praefulsit. — 5. Ultima infirmitate in monasterio Fossae Novae laborat. — 6. Viaticum sumens sua scripta S. R. E. iudicio submittit. — 7. Pie moritur. — 8. Miraculis claret. — 9. Eius corpus miro manat odore. — 10. Podagra laborans. — 11. Sensibus stupidus. — 12. Tremebundus, et inflatus capite. — 13. Loquela privatus. — 14. Febre quotidiana detentus. — 15. Mulier surditate. — 16. Puella squinantia. — 17. Conversus quidam monasterii Fossae Novae brachii acerrimo dolore afflictus. — 18. Infans habens in crure tumorem sanitati restituti. — 19. Ex iis itaque credendum B. Thomam in coelis esse: — 20, 21. Miraculisque eius, et sanctitate vitae diligenti perquisitis examine, Ss. Confessorum albo adscribitur. — 22. Eius celebranda festivitas. — 23. Proposita eius sepulchrum visitantibus indulgentia.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus universis patriarchis, archiepiscopis et episcopis, ac dilectis filiis electis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, archipresbyteris, aliisque Ecclesiarum praelatis, ad quos literae istae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Redemptionem misit Dominus populo suo, cum Dei Verbum in virginalis uteri thalamo, Sancti Spiritus cooperatione con-

Proemium

ceptam, caro factum est et habitavit in nobis, verbo suo nos instruens, exemplo docens, coelestia reserans, occulta miraculis roborans, ac sacri eloquii testimoniis futura eadem esse confirmans; tandem se Deo Patri in ara crucis hostiam acceptabilem offerens, peccata nostra pio cruore detersit, descendensque ad inferos, ac die tertia resurgens a mortuis, et per quadraginta dies apparens discipulis et loquens de regno Dei, ipsis cernentibus est elevatus in coelum, et captivam ducens captivitatem, dedit dona hominibus, quibus patescere coelum innotuit, reserata dudum clausa in se credentibus ianua Paradisi. Patet ergo coelum credentibus, patet humilibus, patet etiam, qui honestatis, paupertatis et obedientiae votis se Deo (a quo stulti per inobedientiam discesserunt) voluntaria sponsione devovent. Regnum enim coelorum vim patitur et violenti rapiunt illud, dum propriis subactis affectibus, violentia quadam ad superiora conscendant.

B. Thomae encomium.

§ 1. Haec igitur B. Thomas de Aquino, ordinis fratrum Praedicatorum, sacrae theologiae doctor, nobilis quidem genere, sed nobilior conversatione, fama clarus, vita clarissimus, sedula meditatione revolvens et attenta deliberatione discernens, dum adhuc infra pubertatis annos existeret, ipsius ordinis Praedicatorum habitum suscepit, in eo (invito etiam patre, qui eius felicibus actibus invidebat) constantius mansit, ac in ipso tandem regularem professionem emisit: ubi in brevi, adeo scientia, vita et moribus profecit, ut aetate adhuc iuvenis, ad sacerdotium promoveretur, et ad eiusdem magisterium Parisiis, loco utique celeberrimo, assumptus, magno inibi sui sui que ordinis ac Parisien. Studii favore, per multorum annorum curricula cathedram regeret magistralem. Quippe cum illi vita existentiam, conversatio famam, doctrina pareret opinionem, opera divulgationem, eademque tam brevi confecta tempore admirationem

merito exhiberent; ut illud Psal.: Rigaus montes de superioribus suis, de fructu operum tuorum satiabitur terra, in eo verissime impleretur. Quod utique thema idem Sanctus, dum esset in sacra Pagina incepturus, assumpsit, quodque (ut fertur) revelatione sibi post suam orationem facta didicerat, dum propter iuventutem suam se inhabilem ad magisterium reputans, quid proponeret in instanti principio haesitaret.

§ 2. Nam et in primitivis scientiis et diversis philosophiae partibus, ut non esset ociosus, sed operaretur terram; necnon in sacrae Scripturae pagina, tam super novum, quam vetus Testamentum scripta, plurimaeque alia in Dei laudem, fideique dilatationem, eruditionemque studentium, clara cum sciens esset, famosa, cum cognitus, non absque speciali Dei infusione perfecit. Doctrina quippe prudentium facilis, et omnino scientis signum est posse docere.

§ 3. Profecit utique vir peritus, a terrenorum ambitione semotus et ad coelestium assecutionem intentus, perfecto vacans studio, intendebat Deo; praetermittebat terrena, ut assequeretur aeterna; praemittebat divina, ut roboraretur in schola; cum singulis diebus, antequam lecturus ascenderet cathedram vel distraheretur ad alia, missam unam celebraret, aliam audiret, in quibus et alias in oratione (cum in illa foret assiduus) lacrymarum effusione mentis suae dulcedinem devotionemque Deo, cui nihil est absconditum, revelabat.

§ 4. Cumque castitatis nitore canderet, parsimonia devota custodiebat humilitatem; hanc eandem sobrietate medica nutriebat, adeo ut multi eum in carne virginitate maussisse incorruptum existimarent. Quod eiusdem Sancti confessor ordinis memorati, qui longo tempore ipsius confessionem audierat, publice (ut ad nos testimonio fide digno pervenit) coram omnibus die defunctionis eiusdem asseruit, dicens: Ego confessionem generalam

Opera nonnulla scribit.

Orationi et studiis assidue vacabat.

Castitate, sobrietate, humilitate et aliis virtutibus praefulsit.

iatius sancti viri audiui, de quo testificor, quia ita inveni eum purum, sicut puerum quinque annorum, quia numquam suae carnis sensit corruptelam. Qui praeterea vix Dei, cibis religiosorum, vestimentisque communibus contentus, conversatione mitis, benignitate suavis, pietate misericors, humilitate subiectus, caeteraque virtutum varietate redimitus, honorum supercilium, mulierumque cantius consortia spernebat, non elatus, non praeminens, nec etiam disputans (quod et interdum disputantium solet esse commercium) iactator effectus, ut ampullosis (etiam si sibi eadem iniicerentur, ab alijs) in illo palestra syllogizationis exercitio uteretur. Totus igitur Dei famulus divinis operibus intentus, aut eruditioni, qua praecellebat, aut praedicationi, qua immotus erat, aut orationi qua devotus, aut Scripturae qua profundus, sedulus vacabat, adeo ut praeter naturalis necessitatis aut quietis horas, nullum sibi aut vix temporis spacium relinqueret ociosum.

Ultima infirmitate in monasterio Fossae Novae laborat.

§ 5. Appropinquante autem die, qua de hoc saeculo migraturus esset ad Dominum, quaque devicto triumphatoque mundo, in perpetuas aeternitates recipiendus in patria (nam bonorum laborum gloriosus est fructus), cum a felicitis recordationis Gregorio Papa decimo praedecessore nostro, ad Lugdunense concilium diceretur esse vocatus, de Neapoli veniens, ubi tunc temporis more solito famose legebat ut doctor, et per Maritimam transiens, cum ad monasterium Fossae Novae ordinis Cisterciensis Terracinen. dioec. parumper digressurus per dies aliquot antea ad ipsam ut illuc deferretur, affectuose de postulans, pervenisset, intrans monasterium, plenus Dei spiritu, haec verba protulisse refertur: Haec requies mea in saeculum saeculi; hic habitabo quoniam elegi eam. Quod verum esse eventus edocuit, et sacri corporis sui illic facta tumulatio manifestat. Coepit enim illic in infirmitate gravari eadem, viribus paulatim destitui, infirmi-

tatem tamen ipsam, etsi dierum plurimum, non impatienter tolerans, sed aequanimiter totus ut erat humilis, patientia supportans, quo sibi leniret infirmitatem, Deo obedientia placeret, ministris de se, quos non intendebat aggravare reverentia, imitandae quoque patientiae exempla praerberet, adeo quod eiusdem monasterii Fossae Novae fratres, inibi Deo devotius famulantes, haec in sancto viro religionis exempla contemplantes, illius tunc infirmantis corpore promptis obsequiis mancipati, quem utique tanta refertum patientia fore cernebant, singuli ligna de sylva, singuli quaeque illi opportuna voluntarie propriis humeris deferebant, non extimantes fore conveniens, ut brutorum animalium humeri in portandis eidem rebus accommodis praestarent obsequia, qui tantarum virtutum praerogativa pollebat.

§ 6. Cumque in eadem infirmitate, de qua obiit, sanctissimi Dei et Domini nostri Iesu Christi corpus in cibum sumendum sibi, ut viaticum, deferretur, totus profusus in lacrymis et dulci amore eiusdem anima assueta dulcedine Dei, liquefacta, inter caetera multa et decora, quae protulit, haec vel similia fidei et devotionis verba, toto illius monasterii conventu, multisque dictorum Praedicatorum et Minorum ordinum assistentibus fratribus, eructasse refertur: Ego de isto sanctissimo Corpore Domini nostri Iesu Christi et alijs sacramentis multa docui, multa scripsi in fide Iesu Christi et sanctae Romanae Ecclesiae, cuius correctioni cuncta subiicio, cuncta suppono.

§ 7. Recepto deinde ab ipso eodem vivifico Sacramento, cunctisque alijs Sacramentis Ecclesiae debita veneratione cum lacrimarum effusione susceptis, tertio die obdormivit in Domino, cui credit, quem amavit et tota mentis affectione ditexit. Fidelis servus et prudens, non pertinax, non proprio sensui aut prudentiae innitens et nulla de se scientiae suae opinione superbus; nam qui scrup-

Viaticum sumens ad scripta S. R. E. iudicio submittit

Pie moritur.

tator est maiestatis, opprimetur a gloria. Unde sapienter Doctor idem atque humiliter (ut praefati sumus) omnem suam verbo vel scripto doctrinam ad eiusdem Ecclesiae fidei normam fidei devotione reduxit: quam Petri ore diffusam stabilem noverat et nullis concussionum flatibus agitandam; cum post veram deitatis Christi recognitionem, qua respondit: Tu es Christus filius Dei vivi, ab Ipso audire meruit: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; et alibi: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; dumque pro Petro Christus rogat, pro eius Ecclesia intercedit.

Miraculis clar.

§ 8. Verum, quia dignum erat et consonum, ut quem Deus viventem in hoc saeculo tantis suis donis gratisque perfecerat, assumptum in coelis sanctificatum fore hominibus declararet, multis eundem virum Dei post ipsius de hac vita transitum (licet et antea nonnulla fecisse memoretur), magnisque signis gloriosius coruscare, ut illud psalmi merito de ipso dicamus: Scitote, quia mirificavit Dominus sanctum suum; sicque vita eius attestaretur miraculis, ut illius miracula vitae testimonium perhiberent. De quibus pauca de multis in Dei laudem, et Sancti huius commendationem, et aedificationem fidelium, idoneis approbata testibus, praesentibus subnectemus.

Eius corpus viro manat odore.

§ 9. Post septimum namque mensem, vel circa, a die obitus, ipsius S. Thomae de Aquino, cum corpus eius, quod in cappella S. Stephani dicti monasterii per idem tempus sepultum extiterat, ad sepulchrum eiusdem primum, scilicet iuxta altare maius Ecclesiae monasterii antedicti, unde ad tempus per monachos eiusdem monasterii timoris causa sublatum fuerat, ne corpus ipsum omnino de dicto monasterio tolleretur, per translationem denuo exhumatum, deferri exinde decrevissent, in apertura ipsius sepulchri eiusdem cappellae S. Stephani tanta fragrantis odoris suavitas emanavit, quod totam ipsam cappellam, claustrumque ipsius

monasterii, quod diffusum est, mira eadem suavitate replevit, quae de ipsius corpore (prout ex sollicita, curiosaque monachorum indagine est repertum) mirifice fundebatur. Propter quod maiore per monachos concepta ad ipsum devotione, totus conventus processionaliter (priore tamen dicti monasterii, cum quibusdam ex monachis paramentis indutis) corpus ipsum ad praefatum primum eius sepulchrum honorifice detulerunt. Hanc similem fragrantiam post septem annorum spacium, quidam ex testibus, quidam vero post quatuordecim annorum spacium sensisse se referunt, dum corpus ipsum diversis ex causis per temporum vices sedulo inspexissent. Quippe odor, carnis eius munditiam Deo acceptam exprimebat, orationum eius adorationem representabat, famam quoque eius claram diffusionem virtutum et illarum aromatum non ce-

Podagra laborat.

§ 10. Quidam arte chirurgicus, sed per decennium infirmitate podagricus, ita quod ire per se vel ambulare nequaquam absque baculorum sustentatione aut aliorum suffragio poterat, se Deo et B. Thomae devovens, iuxta eum tumulum incumbens (oratione facta), sanus prosiliit, et currens, ac Deum laudans, quod meritis eius esset tam longae infirmitatis languore curatus.

Sensibus stupidus.

§ 11. Alter quidam ex horribili quadam visione phantasmatis timiditate percussus, pedibus manibusque contractus fuit et ore ac facie distortus, sensibus carens et omni virtute destitutus, ita quod loqui non poterat, sed mortuo similis videbatur, adeo ut ignem eius membris admotum nullatenus sentiret, portatus ad tumulum illius, post mortuam, liber et sanus omnino a dicto sepulchro surrexit.

Tremebundus, et inflatus capite.

§ 12. Alius dum non devote de Sancto sentiret, virtutem Dei in Sancto, in se duplicem est expertus, infirmitatis, dum contemnit, sanitatis, dum a contemptu culpa discessit. Nam cum sibi devotionis causa a quodam cappellano plures vene-

randae reliquiae monstrarentur, ipse quoque ostensor preciosiores adhuc se habere reliquias, videlicet manum F. Thomae de Aquino lateretur, illico hunc derisorie de his tristantem, cum eas videre non curaret, dicens, sanctus non est, sed quidam ordinis Praedicatorum frater, tremor apprehendit: et caput eius ad modum magnae cistae grossum et valde ponderosum sibi esse videbatur; sed infirmitate correptus et poenitens, simulque de sua incredulitate dictisque deplorans, dum veniam a sacerdote petitam obtinuit, reverenter manum eiusdem Sancti deosculans, confestim a tremore et inflatione capitis liberatus evasit, sensitque progredientem, ut retoluit, maximum ex dicta manu suavitatis odorem: qui odor cum ipsius curati capitis, personaeque ex tacto manus eiusdem per magnum tempus inhaereret, multis eundem postmodum percipientibus, sciscitantibusque, quid esset, hoc signo narrare, quod acciderat (etsi nolens) miraculam cogebatur.

Loquela pri-
vatus.

§ 13. Notarius quidam, dum ad mensam sanus accederet, surgens ab illa gravi squinantiae infirmitate correptus est. Duobus diebus propterea linguam movere non potuit et loquelam amisit. Cumque multa medicorum remedia, ei adhibita, quin eadem infirmitas in augmentum procederet, non prodesse, immo de illo desperarent, ad Sanctum conceptam devotionem, ut ad tumultum eius deferretur, quam lingua non valebat, manus suae scriptura deprompsit. Verum, cum illuc, repugnante uxore sua (quia mulieribus praefati monasterii Ecclesiam ingredi non liceret) nequaquam duceretur, ipse sic infirmus advertens infra se ipsum, eidem beato viro, se ut liberaret, affectuosius commendavit. Coepit ex tunc linguam ducere, meliorari et convalere, ac brevi temporis intervallo curatus perfecte fuit.

Febre quoti-
diana detentus.

§ 14. Dum alius quidam per septem hebdomadas et ultra febre quotidiana, malo hepatis et stomachi affligeretur, quadam die Veneris, cum peius haberet, au-

ditis quibusdam miraculis, quae per virum Dei facta esse dicebantur, cum se ad ipsum devotius sequenti die sabbati de sero, uxoris suae suavis, eaque praesente, devovisset, die dominica proximo in mane se a praefatis infirmitatibus plene reperit liberatum.

§ 15. Mulier quaedam, cum filium suum duorum mensium decumbentem, periclitari non immerito formidaret, pro eo praesertim, quod per menses quatuor ex surditate adeo gravata esset, ut decies exclamata, vagientem etiam puerum vix audiret, viri sui inductione, qui moestus una cum illa communis filii periculo condolebat, praedicto viro Dei, ut eam ab eadem infirmitate eriperet, obnoxius devovit, emissoque voto, cum nocte secunda dormisset, in crastino se liberatam Sancti meritis reperit, ut optabat.

Mulier surdi-
tate,

§ 16. Puella gutturis sui fauces squinantiae (1) habens infirmitate constrictas in tantum, ut nec quid sumere solidum aut liquidum valeret, et anhelitus sibi meatus, ut vix respirare posset, includeretur: dum devote se beato viro a matre persuasa commendaret, ductaque foret in crastinum ad dictum monasterium Fossae Novae, superpositis gutturi suo dicti viri sancti ex reliquiis in quadam capsula delatis, confestim melioratam se sensit, panem comedit, perfecteque sanata rediit.

Puella squi-
nantia.

§ 17. Quidam praefati monasterii Fossae Novae conversus, adeo gravem in brachio dextro et spatula dolorem patiebatur, ut ipsum brachium quod per trium mensium cum dimidio spacium detulerat suspensum ad collum, ei esset inutile, dolore praesertim vehementer afflictum. Quod cura requisitum medicorum remedium non haberet et amplius dolore gravaretur, dum dicto Sancto pro sua liberatione, se quodam emisso voto, commendasset, seque supra eius tumultum posuisset, ibidem obdormivit, ac excitatus deinde a quodam dicti monasterii monacho, brachio, quod linteoprius habebat incumbens, collo adhuc de-

Conversus qui-
dam monasterii
Fossae Novae
brachio acerrimo
dolore afflic-
tus.(1) Squinantia, *angina* (Ducange).

pendenti, extractum ab eo reperit, excitorumque a somno more, dum ambas manus capiti suo, ut ipsum scalperet, apposuisset, se liberatum intellexit, ac astantibus, quod notum fuerat, miraculum revelavit.

Infans habens
in erure tumor-
em sanitati re-
stituti.

§ 18. Infans quidam quatuor annorum tumorem et ruborem in costis et crure usque ad pedem patiebatur, adeo afflictivum, ut nec a matre sua vel alio sine laesione et clamore suo aliquatenus tangi potuisset. Movere se non poterat, per mensem in tanto dolore et in anxietate fuit; a medicis spes curationis eius sine incisione pucruli non inveniebatur, illaque (si fieret) perpetuo eum in persona futurum impeditum moestis amaritudine mentibus nunciabat. Deficiente natura, artisque suffragio non invento, recursus est ad Deum, qui gloriosus est in Sanctis suis, faciens prodigia. Nam mater infantuli, quae ipsum diligebat ut mater, eum B. Thomae devotius commendavit, ut a dicta infirmitate sine incisione suis meritis liberaret. Delatus est puer ad monasterium, positus super tumultum Sancti, post aliquantulam moram sanus inde surrexit.

Ex his itaque
credendum B.
Thomam in cre-
lis esse.

§ 19. Haec sunt igitur testimonia tua, Deus, quae de hoc viro iusto nobis credibilia facta sunt nimis. Nam si testimonium hominis accipimus, testimonium Dei maius est, quo animam enim coelum possidere iam credimus, intercessorem ipsum expectamus, ac inter sanctorum agmina, quasi stellam matutinam, eum fidimus esse locatum. Unde fidem tuam in nobis, bone Iesu, nutris, spem erigis, dilectionis caritatem accendis. Laetetur itaque mater Ecclesia, exultet Italia, parens Campania iucundetur. Praedicatorum sacer ordo iam iubilet, religiosorum devotio concrepet, doctorum turba complaudat, animentur ad studia iuvenes, profecti non torpeant, senes delectentur in illis, omnes in humilitate proficiant, profecti contemplationem non deserant, mandata Dei seduli exequantur. Nam de-

dit illi Deus cor ad praecepta et legem vitae et disciplinae; et sapientia humiliati exaltabit caput illius. In medio Ecclesiae aperuit os eius: et implevit eum Dominus spiritu sapientiae et intellectus; stolam gloriae induit eum. Nam veritas (quae est Christus) ipsa veris, non fictis doctoribus pollicetur: Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt. Quamvis Ipse verus iustitiae Sol stellarum illustratione non egeat, nec illarum irradiatione, cum illuminentur ab ipso, clarescat. Habitat enim lucem inaccessibilem, Qui est splendor gloriae et figura substantiae eius, ideo tenebris non obscuratur, ut deficiat, aut nebulis offuscatur, ut suae claritatis radios non diffundat.

§ 20. Caeterum, quia rationis ordo de-
postulat, ut triumphantem in coelis Ec-
clesiam devota in terris militans subse-
quatur, illum veneratione praecipua per-
colat, quem in coelestibus agminibus
positum, Deum glorificare cognoscitur.

Miraculisque
eius, et sancti-
tate vitae dili-
genti perquisi-
tibus examina-
ta. Confesso-
rum albe adscri-
bitur.

§ 21. Nos de sanctitate vitae, ac miraculorum veritate confessoris eiusdem non semel tantum, sed primo et secundo; non festine, sed mature inquiri fecimus; et per nos etiam et fratres nostros, sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, inquisitionem huiusmodi exacta discussione examinavimus diligenter, ut tanto firmiter, quanto maturius, tanto certius, quanto disquisitius inquisitum et examinatum existeret, in sic arduo difficilique negotio procedere valeremus. Difficile namque extimamus quae in terra sunt, et quae in prospectu sunt invenimus cum labore; quae autem in coelis sunt, quis investigabit? Cumque per huiusmodi nostram et eorumdem fratrum nostrorum examinationem sollicitam et solitudinem examinatum, vitam eius sanctam et miracula vera eius meritis facta, probata esse constiterit; et supplicantibus nobis id ipsum humiliter et devote multis tunc praelatis apud Sedem Apostolicam existentibus, de dictorum fratrum nostrorum consilio et as-

sensu, auctoritate Dei omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius, ac nostra, eum sanctorum confessorum catalogo duximus adscribendum.

Eius celebranda festivitas.

§ 22. Ideoque universitatem vestram monemus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta praecipiendo mandantes, quatenus nonis martii festum Confessoris eiusdem devote ac solemniter celebretis, et faciatis a vestris subditis veneratione debita celebrari, ut pia eius intercessione et hic a noxiis protegi, et in futuro sempiterna gaudia consequi valeatis.

Proposita eius sepulchrum visitantibus indulgentia.

§ 23. Ut autem ad venerabile eius sepulchrum ardentius et affluentius christiani populi confluat multitudo, ac celebris eiusdem Confessoris colatur festivitas, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui cum reverentia illuc in eodem festo annuatim accesserint ipsius suffragia petitori, de omnipotentis Dei misericordis, et eorumdem beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, unum annum et quadraginta dies; accedentibus vero annis singulis ad praedictum sepulchrum infra septem dies, festum ipsum immediate sequentes, centum dies de iniuncta sibi poenitentia relaxamus.

Dat. Avinione 15 kal. aug., pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 18 iulii 1323, pontif. anno VII.

XXXV.

Iurisdictionis pars quaedam, nonnullique redditus, spectantes ad Ecclesiam Avinionen. in castris Pontis Sorgiae et de Interaquis ab ea separati Romanae Ecclesiae et comitatu Venaisino uniantur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Ad tollendas incommoditates et dissensiones capitulum Avinionen.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Papae supplicat, ut iurisdictionis partem, nonnullosque redditus Romanae Ecclesiae uniat, Avinionensi data compensatione. —

2. Votis annuit Ioannes. — 3. Literae supplices capituli Avinionen. Pontifici datae. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Dum a nobis, quod iustum est, petitur et honestum, tam vigor aequitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem nostri officii ad debitum perducat effectum.

Exordium.

§ 1. Sane dilecti filii, Geraldus praepositus et capitulum Ecclesiae Avinionen. ordinis Sancti Augustini, attendentes, quod certi redditus et proventus, quos episcopus Avinionen., qui est pro tempore, in castris de Pontesorgiae et de Interaquis, ad Romanam Ecclesiam spectantibus, nomine Ecclesiae praedictae Avinionen. habere noscitur, ac certa pars iurisdictionis eiusdem castri de Interaquis, eiusque pertinentiarum, ad eosdem episcopum et Ecclesiam pertinens, propter periculosas dissensiones, quae inter gentes et officiales Romanae et Avinionen. Ecclesiarum praedictarum, praetextu regiminis dictae partis iurisdictionis, et perceptionis reddituum et proventuum praedictorum, saepe contingunt, parum aut nihil utilitatis, sed potius incommoditates varias afferunt et attulerunt hactenus episcopo et Ecclesiae memoratis; nobis humiliter et unanimiter supplicarunt, ut pro honore et utilitate praedictae Avinionen. Ecclesiae partem iurisdictionis ac redditus et proventus praedictos, in quibuscumque consistant, ab Ecclesia Avinionen. et mensa episcopali eiusdem separare, praefataeque Romanae Ecclesiae et castris praedictis unire et incorporare perpetuo, et eidem Avinionen. Ecclesiae pro praedictis praestari facere condecemtem recompensationem in aliis dignaremur, prout in literis patentibus super hoc confectis, dictorum praedictorum talis est: Sanctissimo in Christo patri ac domino nostro domino Ioanni, divina providentia sacrosanctae Romanae ac universalis Ecclesiae Summo Pontifici, sui devoti et humiles filii, Geraldus praepositus et capitulum Ecclesiae Avinionen. devota pedum oscula beatorum. Quia nostram Avinionen. Ecclesiam, quam in sponsam divinae dispensationis providentia, dum ageritis in minoribus, habuistis, et adhuc sub vestri specialis regiminis facitis custodia gubernari, vos prospicimus prosequi praecipui praerogativa favoris, pro eiusdem Ecclesiae opportunitatibus ad vestram beatitudinem tanto duximus maiori confidentia recurrendum, quanto speramus apud vestrae magnitudinem sanctitatis super illis audiri benignius et favorabilius exaudiri. Sane vestrae sanctitatis clementiam volumus non latere, quod certi redditus et pro-

Ad tollendas incommoditates et dissensiones capitulum Avinionen. Papae supplicat, ut iurisdictionis partem, nonnullosque redditus Romanae Ecclesiae uniat, Avinion. data compensatione.

positi et capituli sigillis munitis, quarum tenorem de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, plenius continetur.

Votis annuit Ioannes.

§ 2. Nos autem praedictae Avinionen. Ecclesiae, quam amoris privilegio complectimur specialis, periculis et incommoditatibus obviare, providereque utilitatibus paternae sollicitudinis studiis cupientes, ac volentes ipsorum praepositi et capituli votis et supplicationibus annuere favorabiliter in hac parte, praedictae iurisdictionis partem, ac redditus et proventus praedictos, in quibuscumque consistant, ab Ecclesia Avinionen. praedicta et ipsius mensa episcopali separantes omnino, eidem Romanae Ecclesiae et castris praedictis auctoritate apostolica et ex certa scientia incorporamus, perpetuo adnectimus et unimus. Et licet memoratae Avinionen. Ecclesiae hactenus contulimus et applicavimus multa bona, nihilominus tamen de recompensatione decenti propter hoc eidem intendimus providere, prout loco et tempore congruis videbimus opportunum.

Literae supplices capituli Avinion. Pontifici datae.

§ 3. Tenor vero literarum praedictarum talis est: Sanctissimo in Christo patri ac domino nostro domino Ioanni, divina providentia sacrosanctae Romanae ac universalis Ecclesiae Summo Pontifici, sui devoti et humiles filii, Geraldus praepositus et capitulum Ecclesiae Avinionen. devota pedum oscula beatorum. Quia nostram Avinionen. Ecclesiam, quam in sponsam divinae dispensationis providentia, dum ageritis in minoribus, habuistis, et adhuc sub vestri specialis regiminis facitis custodia gubernari, vos prospicimus prosequi praecipui praerogativa favoris, pro eiusdem Ecclesiae opportunitatibus ad vestram beatitudinem tanto duximus maiori confidentia recurrendum, quanto speramus apud vestrae magnitudinem sanctitatis super illis audiri benignius et favorabilius exaudiri. Sane vestrae sanctitatis clementiam volumus non latere, quod certi redditus et pro-

ventus, quos habet episcopus Avinionen., qui est pro tempore, in castris Pontis Sorgiae et de Interaquis, in comitatu Venaisino ad vos et Romanam Ecclesiam pertinente, consistentibus, et certa iurisdictionis pars, quam obtinet in castro de Interaquis praedicto, propter periculosas dissensiones, quae inter gentes dicti comitatus et praefatae Avinionen. Ecclesiae invicem super regimine et perceptione praedictorum contingere consueverint, interdum parum utilitatis afferunt episcopo et Ecclesiae Avinionen. praedictis: quamobrem, diligenti deliberatione praehabita ac interveniente consensu unanimi et concordi, vestrae sanctitati humiliter supplicamus, quatenus pro honore et utilitate dictae Avinionen. Ecclesiae dictos redditus et proventus, ac partem iurisdictionis praedictae, in quibuscumque consistant, Romanae Ecclesiae et castris praedictis incorporare auctoritate apostolica dignemini perpetuo et unire, et a mensa episcopali dictae Avinionen. Ecclesiae perenniter separate. Dignetur etiam vestra sanctitas Ecclesiae praelibatae in aliis compensationem praestari facere condecemtem, sicut vestrae placuerit sanctitati: nos enim ex unioni de praedictis a mensa episcopali dictae Avinionen. Ecclesiae, et unioni ac incorporationi dictis castris et comitatu faciendis, melioribus iure, modo et forma, quibus possumus, assensum nostrum ex nunc tenore praesentium impartimur. In quorum omnium fidem et testimonium praesentes literas fieri fecimus et sigillorum nostrorum munimine roborari.

Datum Avinione, die undecima mensis novembris anno Domini MCCCXXII.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum incorporationis, annexionis et unionis infringere etc.

Datum Avinionem, kalendis ianuarii, pontificatus nostri anno VIII.

Dat. die 1 ianuarii 1324, pont. anno VIII.

Clausulae.

XXXVI.

Approbatio congregationis monachorum B. Mariae Montis Oliveti ordinis S. Benedicti.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Congregationem hanc sub apost. recipiens protectione, bona omnia ei confirmat. — 2. Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati, conventui monasterii S. Mariae de Monte Oliveto in Accona ordinis S. Benedicti Aretin. diocesis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum, tam vigor aequitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducat effectum.

Congregationem hanc sub apost. recipiens protectione, bona omnia ei confirmat.

§ 1. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras et locum, in quo divino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis, quae in praesentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum iustis modis, praestante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, specialiter autem, decimas, grancias, curtes, terras, vineas, domos, prata, nemora, possessiones et alia bona vestra, sicut ea omnia in iuste ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus, salva in praedictis decimis moderatione concilii generalis.

Clausulae.

§ 2. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae protectionis et confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Avenioni 16 kal. iunii, pont. nostri anno VIII.

Dat. die 17 maii 1324, pontif. anno VIII.

XXXVII.

Quod regulares cuiuscumque ordinis ad partes infidelium se conferre, ibique verbum Dei praedicare absque superiorum suorum licentia speciali minime possint (1).

SUMMARIUM

Fratricelli Orientem suis haeresibus inficiunt. — 1. Veliti monachi Orientem petere sine licentia superiorum, quibus idoneis tantum eam concedere iniungitur: intentato iis anathemate, qui contra haec tendunt. — 2. Dantur praesulibus imperia, ut monachos sine dicta singrapha praedicantes, vel aliquid contra religionem effutientes debitis coerceant poenis. — 3. Obstantium derogatio.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quod nonnulli religionis gestantes habitum, sed et virtute religionis omnino vacui, et modestia penitus alieni, ad partes quandoque infidelium se transferunt, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur; et ut ibidem facilius decipere simplicium animos, ac ipsos et alios in errores praecipitare seu retinere valeant, sub ovina veste ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, doctrinas suas reprobas et erroneas, quibus fidelium mentes, quantum in eis est, corrumpere satagunt, in ipsis partibus periculose nimium spargere non omittunt; nec non et os suum ponentes in coelum, lingua eorum transeunte falsidica super terram, sanctae Romanae Ecclesiae detrahare constitutionibus, et alia multa a fide devia in suis sermonibus et secretis colloctionibus evomere insanis ausibus non verentur; ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique talium praesumptores de haeresi vehementer argu-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. Consule Raynaldum ad annum 1325, § 26.

Fratricelli Orientem suis haeresibus inficiunt.

unt se suspectos; immo ex iis vere fore haeretici comprobantur.

Veliti monachi Orientem petere sine licentia superiorum, quibus idoneis tantum eam concedere iniungitur: intentato iis anathemate, qui contra haec tendunt.

§ 1. Nos itaque, tantis obviare periculis paternae diligentiae studiis cupientes, universis et singulis religiosis cuiuscumque religionis, ordinis, status vel conditionis existant, de fratrum nostrorum consilio districtius auctoritate praesentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris sui ordinis licentia sibi per ipsius literas patentes concessa, de caetero ad partes se transferat antedictas: superioribus ipsis nihilominus iniungentes ne quibusvis sui ordinis fratribus, nisi dumtaxat viris literatis, providis et expertis huiusmodi licentiam impertiri praesumant. Nos enim quoscumque scienter, super quo eorum conscientias oneramus, praesumentes contrarium quovis modo excommunicationis subiacere sententiae volumus et decernimus ipso facto, a qua nullus ab alio, quam a Romano Pontifice possit, nisi dumtaxat in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere.

Dantur praesulibus imperia, ut monachos sine dicta singrapha praedicantes, vel aliquid contra religionem effutientes debitis coerceant poenis.

§ 2. Caeterum universis Ecclesiarum praelatis in virtute sanctae obedientiae districte praecipiendo praesentium tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se transferentes praedictas, nisi per patentes superioris sui ordinis literas de licentia speciali, se illuc transferendi sibi concessa, praelatis eisdem fecerint plenam fidem, in suis civitatibus et dioecibus ac terris et locis aliis ad praedicationis officium vel divinorum celebrationem admittant: sed ipsos potius velut apostatas capiant, seu capi faciant; eos carcerali custodia, donec de dicta licentia modo praedicto sibi constiterit, detinendo. Et nihilominus, si quos religiosos approbare, quae Sedes reprobavit Apostolica, vel quae alias sint fidei obvia, in suis praedicationibus seu secretis colloctionibus dogmatizare praesumpserint, ut tales, quibuscumque cessantibus privilegiis, possint auctoritate apostolica licite capere, et carcerali custodiae, sicut suos possent subditos, mancipare, licen-

tiam impertimur: et insuper tenore praesentium mandamus eisdem, ut de praemissis summarie simpliciter et de plano ac sine strepitu iudicii et figura per se vel alium seu alios se solerter et fideliter studeant informare: quosque de praedictis, seu eorum aliquo, repererint reos esse, iuxta statuta canonum in aliorum exemplum, castigare poenis debitis non postponant.

Obstantium derogatio.

§ 3. Non obstantibus exemptionis et quibuscumque aliis privilegiis, indulgentiis, gratiis et literis apostolicis, eisdem religiosi vel eorum ordinibus communiter vel divisim sub quacumque forma vel expressione verborum ab eadem Sede concessis vel imposterum concedendis; etiamsi de illis plena et expressa mentio ac de verbo ad verbum in praesentibus sit habenda, quae quantum ad praedicta vel aliquod eorumdem eisdem in nullo volumus suffragari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum inhibitionis, mandatorum, voluntatum, constitutionis et concessionis infringere etc.

Datum Avenione sexto idus maii, pontificatus nostri anno IX.

Dat. die 10 maii 1325, pontif. anno IX.

XXXVIII.

Revocatio concessionum de percipiendis fructibus in absentia in Ecclesiis quibuscumque Urbis, cardinalibus dumtaxat exceptis (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Constitutio (de qua in rubrica). — 2. Ab hac lege cardinales excipiuntur.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Licet cunctarum orbis Ecclesiarum curam gerere vigilem ex apostolicae ser-

Exordium.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. Consule Raynaldum ad annum 1325, § 26.

vitosis officio teneamur; venerabiles tamen, famaque celebres Urbis Romanae patriarchales, et fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus intulatas vel commendatas et alias collegiatis eiusdem Urbis Ecclesias, nec non basilicam Sancti Laurentii in palatio Lateranensi, quae Sancta Sanctorum vulgariter nuncupatur, et capellas dictae Urbis, tam nobis immediate, quam eiusdem cardinalibus ratione titularum vel cardinalatum suorum vel commendatarum eis Ecclesiarum, subiectas, eo specialius et vigilantius opportunis favoribus prosequi, et praerogativa tenemur attollere privilegii singularis; quo eadem patriarchales et aliae praefatae Urbis Ecclesiae maiorum donorum excellentia coruscantes, multorum Sanctorum sunt rubricatae martyriis, et eorum gloriosis reliquiis decoratae.

Constitutio (de qua in rubrica).

§ 1. Ut igitur in eisdem patriarchalibus et aliis praefatis eiusdem Urbis Ecclesiis ac basilica Sancti Laurentii et capellis praedictis, devotius et solemnus divinis laudibus insistatur, nec per indulgentias praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, atque nostras, multis concessas, de percipiendis in eorum absentia fructibus beneficiorum suorum, distributionibus quotidianis dumtaxat exceptis, cultus divinus minuat in eis, vel alias eadem Ecclesiae praegraventur, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio ordinamus atque statuimus, quod deinceps omnes et singulae indulgentiae dictorum praedecessorum, et nostrae, sive cardinalibus sanctae Romanae Ecclesiae, seu regibus et principibus pro clericis domesticis familiaribus eorundem, sive personis aliis quibuscumque, vel generalibus Studiis, generali tamen Studio Romanae Urbis dumtaxat excepto, cuius per hoc privilegii seu indultis ei ab eadem Sede concessis, nolumus in aliquo derogari, perpetuo vel ad tempus concessas vel imposterum concedendae super percipiendis fructibus in absentia

in Romana Curia vel alio certo loco, vel etiam ubicumque ad patriarchales vel alias eiusdem Urbis, quae presbyterales vel diaconales cardinalatus existunt, nec non collegiatis Ecclesias, basilicam et capellas praedictas, nullatenus extendantur: omnes processus iam habitos et sententias excommunicationis, suspensionis et interdicti, forsitan iam prolatas contra ordinationem et statutum huiusmodi, apostolica vel alia quavis auctoritate, in quantum processus huiusmodi et sententiae, quoad suum obtinendum effectum, futurum tempus respiciunt vel quos imposterum haberi seu proferri contigerit, decernentes irritos et inanes.

§ 2. Praesentem autem constitutionem extendi nolumus ad indulgentias vel alia iura, quae in eisdem patriarchalibus et aliis praefatis Urbis Ecclesiis ac basilica Sancti Laurentii et capellis praedictis, personas contingunt vel respiciunt cardinalium praedictorum, quibus in nullo per constitutionem praesentem, quoad iura eis competentia ex speciali privilegio, consuetudine, seu alio quovis iure, volumus derogari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum ordinationis, statuti, constitutionis et voluntatis infringere etc.

Datum Avenioni nonis iunii, pontificatus nostri anno IX.

Dat. die 5 iunii 1325, pontif. anno IX.

XXXIX.

Erectio episcopatus Cortonen. in Ecclesia Sancti Vincentii eiusdem civitatis cum exemptione a iurisdictione Ecclesiae Aretinae (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae huiusce erigendi episcopatus. — Terra Cortonen. a subiectione episcopi Aretini liberatur, et in

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Ab hac lege cardinales excipiuntur.

civitatem erigitur: — Ecclesia vero S. Vincentii ibidem sita cathedralis titulo insignitur. — 2. Et a iure et dominio monasterii Sanctae Florae Aretin. eximitur. — 3. Novo episcopatus iura omnia et bona applicantur, quae in civitate Cortonen., eiusque territorio, et in Ecclesia S. Vincentii episcopis Aretinis competebant. — 4. Pacta quaelibet cum episcopo Aretino inita resolvenda pecunia qualibet, vel alias, irritantur, etc. — 5. Poenae contra quid in contrarium attentantes.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam vel memoriam.

Exordium.

Vigilis speculatoris officium super gregem dominicum, nostrae vigilantiae creditum, exercere utiliter cupientes, circa illa potissime intentum dirigimus animum, curamque sollicitam adhibemus, per quae divini cultus augmentum, exaltatio catholicae fidei et commoda salutis prove-niant animabus.

Causae huiusce erigendi episcopatus.

§ 1. Sane iam dudum multorum fide dignis reatibus plenius informati, quod universitas Cortonae, quae hactenus de Aretina dioecesi existebat, sinistrae partis non declinat in devium, nec suam ponit cum indevotis eiusdem Ecclesiae portionem, sed prono et prompto animo in eiusdem Ecclesiae obsequium totaliter se exponit; quodque praesules Ecclesiae Aretin., qui fuerunt pro tempore, raro dictam locum Cortonae visitarunt, nec circa illum curam pastoralis curaverunt officii exercere; et quod eadem Ecclesia in proventibus et redditibus annuis sic affluit abundanter, eiusque dioecesis adeo diffusa existit, quod, exempto dicto loco Cortonae cum suo territorio, redditus et (1) dioecesis eiusdem Aretinae Ecclesiae sufficiunt abundanter: considerantesque attentius, quod eadem terra Cortonae est locus nobilis et insignis, latum et magnum habens territorium et districtum, gregemque fidelium tam infra moenia dictae terrae, quam extra,

(1) Deest aliquid, forsitan proventus.

Bull. Rom. Vol. IV.

40

foecundum et plurimum copiosum; quodque praefata universitas per speciales suos procuratores et nuntios multas et diversas rationabiles causas coram nobis fecerunt exponi, quae rectae meditationis examine in libra praesidentis appensae, iuste debebant et poterant ad concedendum eidem cathedram pastorem Romanam Pontificis animum inclinare: eorum, qui proprium habere Pontificem in eadem terra desiderant, supplicationibus annuentes, ad Dei laudem et gloriam et exaltationem eiusdem catholicae fidei, et divini cultus augmentum, eandem terram Cortonae, quam una cum toto suo territorio et districtu ab omni iurisdictione spirituali et temporali tam Ecclesiae Aretinae, quam quorumlibet episcoporum et capitulorum et aliarum personarum ecclesiasticarum saecularium et regularium, cuiuscumque status, ordinis vel conditionis existant, auctoritate apostolica prorsus eximimus, et totaliter liberamus, de fratrum nostrorum consilio et assensu et apostolica plenitudine potestatis in civitatem erigimus, et civitatis vocabulo insignimus: auctoritate apostolica decernentes, ut Ecclesia Sancti Vincentii, sita in dicta civitate Cortonae, quae hactenus monasterio Sanctae Florae Aretin. ordinis sancti Benedicti erat pleno iure subiecta et per ipsius monasterii monachos fuerat solita gubernari, sit de caetero et habeatur perpetuo eiusdem civitatis Ecclesia cathedralis.

§ 2. Quam quidem Ecclesiam Sancti Vincentii cum omnibus iuribus et pertinentiis suis ab omni iurisdictione, potestate, iure et dominio episcopi et Ecclesiae Aretinae ac ipsius monasterii, auctoritate praedicta prorsus eximimus et plenarie liberamus: eamque ad censum aliquem seu praestationem aut servitium vel subiectionem quamcumque dilectis filiis abbati et conventui dicti monasterii, eorumque successoribus, necnon praefato monasterio, volumus et decernimus in antea non teneri: eidem cathedrali Ec-

Terra Cortonen. a subiectione episcopi Aretini liberatur, et in civitatem erigitur.

Ecclesia vero S. Vincentii ibidem sita cathedralis titulo insignitur.

Et a iure et dominio monasterii Sanctae Florae Aretin. eximitur.

clesiae territorium et districtum praedicta pro dioecesi auctoritate praedicta in perpetuum assignantes.

Novo episcopati iura omnia et bona applicentur, quae in civitate Cortonen., eiusque territorio, et in Ecclesia S. Vincentii episcopis Aretinis competebant.

§ 3. Concedimus quoque ex nunc auctoritate praefata et donamus, deputamus, et etiam applicamus mensae episcopali et capitulo Cortonen. omnia bona mobilia et immobilia, domos, aedificia et possessiones, redditus et proventus, pensiones et census, iurisdictiones et iura quaecumque spiritualia et temporalia, quocumque nomine censeantur et in quibuscumque locis et rebus consistant, quae episcopi, qui fuerunt pro tempore, et Ecclesia Aretina haecenus in dicta civitate Cortonae, eiusque territorio et districtu habuerunt vel ad eos quomodolibet competere poterunt: ita quod praedicta bona et iura universa et singula ad praefatam Ecclesiam Cortonen. et episcopalem mensam ipsius et capituli, iuxta nostrae ordinationis tenorem, perpetuis futuris temporibus debeant pertinere: iura omnia superioritatis et alia quaelibet, quae in civitate praedicta, Ecclesiis, ecclesiasticisque locis et personis et incolis, pertinentiis et districtu eiusdem Ecclesiae Aretinae et eius capitulum olim quomodolibet habuerunt, in dictam cathedralem Ecclesiam Cortonen. plenarie transferentes; et illa penes eam plene et integraliter volentes perpetuo remanere: conventiones et pacta dudum habita inter Guidonem, tunc episcopum Aretinum, et commune ac populum civitatis Cortonen., vel quemcumque alium, nomine populi et communis praedictorum, in quibus inter alia dicitur contineri, quod universitas, commune et populus Cortonen. dictas domos, aedificia et alia bona immobilia, iurisdictionem et iura, ad certum tempus nondum completum, pro mille florensis auri anno quolibet praefatis Guidoni tunc episcopo et Ecclesiae Aretin. seu alteri eorum nomine persolvendis, tenere debent; omnemque sententiam seu sententias per episcopum Aretin., qui fait pro tempore vel eius auctoritate per quemcumque prolatam

seu prolatas ob praemissa vel aliquod praemissorum, confirmatione apostolica vel quacumque alia firmitate vallatis, omnemque contractum seu contractus super huiusmodi conventionibus seu obligationibus habitum vel habitos, in personam cuiusquam singularis personae de dicta civitate Aretin., poenarum adiectione et iuramentorum praestatione vallatos, auctoritate apostolica cassantes, irritantes et revocantes omnino, ac ipsos cassos fore et irritos decernentes et nullius prorsus existere firmitatis: instrumenta quoque super dictis contractibus confecta omnino iuribus, quantum ad tempus futurum attinget, vacuumus: ita quod instrumentis eisdem in iudicio vel extra nulla fides debeat adhiberi.

§ 4. Dictam quoque universitatem et populum Cortonen. et quaslibet singulares personas civitatis Cortonen., eiusque territorii et districtus, necnon fideiussores, si qui super praemissis intervenerunt, et quamlibet aliam specialem vel singularem personam dictis ex causis obligatam, ab omnibus promissionibus, pactibus, conventionibus, obligationibus atque poenis et fideiussionibus super praemissis vel praemissorum occasione factis et habitis, ac praestatione iuramentorum super observantia praedictorum vel alicuius eorum, auctoritate praedicta et de apostolica plenitudine potestatis totaliter absolvimus et etiam liberamus, et eos ad praedictorum iuramentorum observantiam decernimus non teneri: ita quod propter praemissa pacta vel aliquod praemissorum, per eos vel fideiussores eorum non servata nec completa, a quorum observatione ipsos et haeredes eorum in perpetuum duximus absolvendos, nullam possint poenam incurrere, nec praemissorum occasione aliquatenus conveniri.

§ 5. Quia vero, quod de civitate ipsa per Apostolicae Sedis providentiam circumspectam factum et ordinatum esse dignoscitur in hac parte, perpetuis futuris temporibus esse volumus valiturum et

Pacta quaelibet cum episcopo Aretino in hac resolvenda per cuncta quaelibet, vel alias, irritantur, etc.

Poenae contra quid in contrarium attentantes.

robur obtinere incommutabilis firmitatis, auctoritate praedicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscumque praerogativa, ordinis, conditionis aut status, etiamsi archiepiscopali vel episcopali seu regia praefulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem Sedis eiusdem quovis quaesito colore vel modo, sive causa vel occasione qualibet adinventis, turbare seu quomodolibet impedire praesumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super hoc per quemcumque, quavis auctoritate, contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium quovis modo attentare praesumpserint, excommunicationis, suspensionis et interdicti sententias promulgamus; a quibus nullus ab alio, quam a Romano Pontifice, absolutionem, suspensionem vel relaxationem, nisi dumtaxat in mortis articulo, ab eadem excommunicationis sententia valeat obtinere. Quod si aliquem in mortis articulo a dicta excommunicationis sententia contingat absolvi, nisi post resumptam convalescentiam, quamcunq; commode poterit, apostolico conspectui se praesentet, mandatum Romani Pontificis humiliter super hoc recepturus, volumus et decernimus, licet sit satis a iure provisum, quod in eadem excommunicationis sententiam recidat ipso facto.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum exemptionum, liberationum, erectionis, insignitionis, constitutionum, voluntatum, assignationis, concessionis, donationis, deputationis, applicationis, translationis, cassationis, irritationis, revocationis, vacationis, absolutionis, liberationis, inhibitionis et promulgationis infringere, etc.

Datum Avenione, tertio decimo kalendas iulii, pontificatus nostri anno IX.

Dat. die 19 iunii 1325, pontif. anno IX.

XL.

Contra ineuntes foedera cum haereticis aut alio quovis modo eis faventes.

SUMMARIUM

Causae condendae legis. — 1. Procedendum contra culpabiles.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Lamberto de ordine fratrum Praedicatorum, inquisitori haereticas pravitatis in inferiori parte Lombardiae, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum nonnulli de provincia Romandiolae, tam clerici, quam laici, Deum et Romanam matrem Ecclesiam offendere, seque in praecipitium damnationis et mortis immergere non verentes, adeo favere et favisse dicantur damnatis haereticis, confoederationes, ligas et societates ineundo cum ipsis, eosque receptando et sibi praestando multipliciter auxilia, consilia et favores, quod de labe haeresis se reddiderunt et reddunt vehementer suspectos.

§ 1. Nos tam ipsorum, quam multorum aliorum periculis, ex praemissis imminentiis, obviare salubriter cupientes: discretioni tuae apostolica auctoritate mandamus, quatenus contra fautores huiusmodi et alios quoslibet de crimine pravitatis haereticae culpabiles vel suspectos, sic solerter secundum formam canonum ac privilegiorum concessorum inquisitionis officio procedere non postponas: quod inde debeat tua diligentia merito commendari.

Dat. Avinionis, 12 kal. septemb., pont. nostri anno X.

Dat. die 21 augusti 1326, pont. anno X.

XLI.

Contra immolantes daemonibus, sponsa et auxilia ab eis postulantes, sive tenentes libros de eiusmodi erroribus tractantes.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Daemonibus immolare, superstitionis insistere, auxilia et responsa

petere interdictum — 2. Sub excommunicationis et corporali quoque poena. — 3. Libros vero et scripturas de huiusmodi flagitiosis tractantes rebus comburi praecipit.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Proemium.

Super Illius specula, quamvis immeriti, Eius favente clementia, qui primum hominem humani quidem generis protoplastum, terrenis praelatum, divinis virtutibus adornatum, conformem et consimilem imagini suae fecit, revocavit profugum, legem dando; ac demum liberavit captivum, reinvenit perditum, et redemit venditum, merito suae Passionis, ut contemplaremur ex illa super filios hominum, qui christianae religionis cultu Deum intelligunt et requirunt: dolester advertimus, quod etiam cum nostrorum turbatione viscerum cogitamus, quamplures esse solo nomine christianos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine obnubilantur, quod cum morte foedus ineunt, et pactum faciunt cum inferno: daemones namque immolant, hos adorant, fabricant ac fabricari procurant imagines, annulum vel speculum vel phialam vel rem quamcumque aliam magice ad daemones inibi alligandos, ab his petunt responsa, ab his recipiunt, et pro implendis pravis suis desideriis auxilia postulant, pro re foetidissima foetidam exhibent servitute: proh dolor! huiusmodi morbus pestifer, nunc per mundum solito amplius convalescens, successive gravius inficit Christi gregem.

Daemones immolare, superstitiosos insistere, auxilia et responsa petere interdictum

§ 1. Cum igitur, ex debito suscepti pastoralis officii, oves oberrantes per devia teneamur ad caulas Christi reducere, et excludere a grege dominico morbidas, ne alias corrumpant: hoc edicto in perpetuum valituro, de consilio fratrum nostrorum, monemus omnes et singulos renatos fonte baptismatis, in virtute sanctae obedientiae, et sub interminatione

anathematis, praecipientes eisdem, quod nullus ipsorum aliquid de perversis dictis dogmatibus docere ac addiscere audeat: vel, quod execrabilius est, quomodolibet alio modo, in aliquo illis uti.

§ 2. Et quia dignum est, quod hi, qui per sua opera perversa spernunt Altissimum, poenis suis pro culpis debitis percellantur: nos in omnes et singulos, qui contra nostra saluberrima monita et mandata facere de praedictis quicquam praesumpserint, excommunicationis sententiam promulgamus, quam ipsos incurrere volumus ipso facto. Statuentes firmiter, quod praeter poenas praedictas, contra tales, qui admoniti de praedictis seu praedictorum aliquo, infra octo dies a monitione computandos praefata, a praefatis non se correxerint, ad infligendas poenas omnes et singulas, praeter bonorum confiscationem dumtaxat, quas de iure merentur haeretici, per suos competentes iudices procedatur.

§ 3. Verum cum sit expediens, quod ad haec tam nefanda omnis via omnisque occasio pracludatur, de dictorum nostrorum fratrum consilio, universis praecipimus et mandamus, quod nullus eorum libellos, scripturas quascumque ex praefatis damnatis erroribus quicquam continentes, habere aut tenere vel in ipsis studere praesumat; quin potius volumus, et in virtute sanctae obedientiae cunctis praecipimus, quod quicumque de scripturis praefatis vel libellis quicquam habuerint, infra octo dierum spatium ab huiusmodi edicti nostri notitia computandum, totum et in toto et in qualibet sui parte abolere et comburere teneantur: alioquin volumus, quod incurrant sententiam excommunicationis ipso facto, processuri contra contemptores huiusmodi (cum constiterit) ad poenas alias graviiores.

Datum Avenione, etc.

Sub excommunicationis et corporali quoque poena.

Libros vero et scripturas de huiusmodi flagitiosis tractantes rebus comburi praecipit.

XLII.

Ordinationes observandae ab auditoribus causarum Curiae Romanae, eorumque notariis.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Auditores sine cappa et rochetto non debent incedere: — 2. Sint diligentes. — 3. Causis audiendis debitis horis insistant. — 4. Festa hactenus statuta tantum servent. — 5. Diebus iuridicis, obsequiis cardinalium non incumbant. — 6. Nihil a quoquam recipiant, et coauditorum consilia secreta servent sub statutis poenis. — 7, 8. Iuramentum quod debent singuli S. R. E. vice-cancellario praestare. — 9. Ordo servandus in propositionibus causarum. — 10. Ante definitivam sententiam colligenda omnium vota. — 11. Quatuor habeant tantummodo notarios: — 12. Caveantque, ne hi quid ultra taxam exigant. — 13. Consilium non praestent in causis coram eis cognoscendis. — 14. Auditorum consilia a notariis secreta serventur. — 15. In arduis testes per se examinent auditores. — 16. Notarii diligentes fidelesque sint. — 17. Antequam admittantur debent examinari. — 18. Et huiusmodi praestare iuramentum. — 19. Causas non affectent. — 20. Modestiam servent. — 21. Uni tantum auditori servire debeant. — 22. Concubinam non retineant. — 23. Causarum quae coram suis auditoribus agitantur, patroni non sint, etc. — 24. De registris servandis. — 25. Taxa notariorum pro registro. — Taxa pro singula pagina, et numerus linearum: — 26. Pro copiis: — 27. Pro citationibus: — 28. Pro inhibitione: — 29. Pro intimatione: — 30. Pro appellatione: — 31. Pro testium depositionibus: — 32. Pro sententia definitiva et eius instrumento: — 33. Pro interlocutoriis. — 34. Distinctio monetarum. — 35. Cavendum iis, ne prolixiores aequo efficiant scripturas. — 36. Simile iuramentum a notariis caeterorum tribunalium emittendum: — 37. Qui praedicta tenentur observare. — 38. Hae leges in cancellaria registrandae: — 39. Ibi quoque libet anno legendae. — 40. Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ratio iuris exigit, debitum honestatis
Proemium. exposcit et pietatis consideratio persuadet,

ut in cunctis dirigendis iudiciis et iustitia ministranda, sint, quoad praesidentes, vigilantia studiosa, venusta modestia, cordium puritas, munditia manuum et consiliorum sanitas requirendae. In personis quoque ad conscribendum acta iudicialia deputatis, sufficientia operosa, fidelitas comprobata, vitae honestas, decencia commendanda, mercedis exactio moderata, benignitas ad pauperes compassiva, sint merito exigendae. Igitur in Romana Curia communi quidem patria, ubi est summum tribunal iudicii divinitus constitutum, et ubi lux et forma iustitiae praesminent et praelucet, haec oportet necessario reperiri. Quare nos, qui, licet immeriti, sumus B. Petri successores, et vice Christi fungimur super terram, cupientes, ut in Apostolico Palatio audientiae causarum, ac in personis ad examinationem et conscriptionem illarum pro tempore ordinatis, habeatur ordinatio limitata, congrua et salubris circa earumdem causarum auditores, ipsorumque notarios scribentes in causis huiusmodi, suadentibus rationabilibus causis, statuta et ordinamenta, quae particulariter et seriatim praesentibus adnotantur, auctoritate apostolica edimus, et ea praecipimus perpetuo futuris temporibus observari.

§ 1. Statuimus igitur et ordinamus, quod auditores sine cappa et rochetto in loco, ubi residet Curia, in publico non incedant.

§ 2. Item quod praefati auditores earumdem causarum Palatii sint, audiendis et decidendis causis eis commissis et committendis, fortius solito diligentes.

§ 3. Item quod auditores praedicti bona hora diebus singulis iuridicis ad Palatium conveniant, et immediate post pulsationem campanae, quae pulsatur ad horam Tertiae in Ecclesia cathedrali, incipiant sedere ad audiendum causas; et dictum Palatium non exeant, donec partes satisfacerint suis terminis coram eis.

§ 4. Item quod iidem auditores illa festa dumtaxat observent, quae hactenus

Auditores sine cappa et rochetto non debent incedere.

Sint diligentes.

Causis audiendis debitis horis insistant.

Posta hactenus statutum servent.

de mandato nostro per audientiam litterarum nostrarum ipsos servari debere statuta fuisse noscuntur; et quod de caetero alia festa seu dies alios ex se ipsis vel alias statuere vel observare non praesumant aliquatenus; sed diebus aliis sic paratos se et sollicitos exhibeant in exhibenda iustitia partibus litigantibus coram ipsis, quod ex hoc merito debeant commendari.

Diebus iuridicis, obsequiis cardinalium non incumbant.

§ 5. Item quod illi ex eisdem auditoribus, qui fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium familiares existunt, diebus iuridicis et horis, quibus causae tractantur, cardinales non sequantur eosdem nec a se occupent, nisi a nobis vel a dictis cardinalibus, quorum familiares, ut praefertur, existunt, specialiter vocentur.

Nihil a quocumque recipiant et coauditorum consilia secreta servent sub statuta poenis.

§ 6. Item quod auditores per se vel alium seu alios a partibus, coram eis causas habentibus, seu a suis notariis scribentibus coram ipsis vel aliis, pro eisdem seu eorum nomine, nihil nec rem, nec obligationem vel promissionem recipiant; nec etiam pro ipsorum sigillo aut pro rubricis, in causis, in quibus auditores sunt vel fuerint deputati, vel alio quaesito colore quocumque: et quod consilia coauditorum secreta tenere debeant usque post sententiam promulgatam; contrarium vero facientes per unum mensem ab ingressu eiusdem palatii suspendantur. Si autem iterato in eandem culpam inciderint, priventur perpetuo eorum officio audientiae causarum palatii praelibati.

Iuramentum quod debent singuli S. R. E. vice cancellarii praestare.

§ 7. Item quod auditores praedicti, praesentes videlicet, statim post publicationem praesentis ordinationis, postero vero antequam ad officium admittantur, in manibus vicecancellarii Sanctae Romanae Ecclesiae, nostro et ipsius Ecclesiae nomine, iuramentum praestent in forma, quae sequitur, per haec verba:

§ 8. Ego N. auditor ab hac hora in antea fidelis ero B. Petro, S. R. E. et domino meo D. N. et eiusdem successoribus canonice intrantibus. Non ero in facto, consilio vel consensu, quod vitam

perdant, aut membrum vel capiantur mala captione: consilium quod per se vel alium nuncium suum seu literas mihi credituri sunt, signo, verbo vel nutu, me sciente, ad eorum damnum seu praeiudicium nemini pandam: et simpliciter sic sua, quae secreta esse cogovero, servabo secreta, quod nulli personae, de qua credam sibi displicere, si ei revelarem, ipsa manifestabo scienter. Si damnum eorum tractari scivero, pro posse meo impediam, ne fiat eisdem. Si per me impedire non possem, per nuncium vel literas eis significare curabo, vel illi, per quem citius ad eorum notitiam deducatur. Papatum romanum et regalia B. Petri et omnia iura Romanae Ecclesiae, quae habet ubicumque, manutenebo totis viribus et defendam. Negotia et officia, mihi a D. Papa vel domino S. R. E. vicecancellario commissa vel committenda, fideliter geram et sollicite exercebo, et specialiter officium auditorum Sacri Palatii, reddendo iustitiam unicuique. Dona vel munera seu xenia aut obligationem vel promissionem super illis, per me vel alium seu alios a partibus, coram me causas habentibus seu earum aliqua, vel a notariis deputatis ad scribendum coram me acta dictarum causarum vel aliis pro eisdem seu eorum nomine non recipiam; quinimo omnes familiares et officiales meos omni diligentia, qua potero, faciam abstinere. Nec etiam pro sigillo meo, nec pro rubricis faciendis in causis, in quibus sum vel fuero deputatus auditor, nec alio quaesito colore aliquid percipiam, nec a praedictis meis officialibus seu familiaribus recipi permittam. Consilia quoque coauditorum meorum secreta tenebo, usque quo in causa sententia sit prolata. Supradicta omnia et singula promitto et iuro attendere et observare sine omni dolo et fraude. Sic me Deus adiuvet, et Sancta Dei Evangelia.

§ 9. Statuimus et ordinamus, quod auditor eiusdem palatii a tempore suae receptionis antiquior, primitus incipiat

Ordo servandus in propositionibus causarum.

referre suis coauditoribus: et causas, quas audit, si ad hoc paratus existat, inter eos in relationibus ponat, ut est moris. Sicque per consequens alii d. Palatii auditores successive secundum gradum receptionum eorum cuiuslibet similiter referant; et causas, quas audiunt, in relationibus ponant, si ad hoc etiam sint parati. Et quod postquam una causa in relationibus huiusmodi posita fuerit, alia ponatur, quousque partes allegaverint, quae voluerint allegare; non tamen auditores ipsi audire allegationes superfluas adstringantur.

Ante definitivam sententiam colligenda omnium vota.

§ 10. Item quod nullus auditorum ipsius Palatii aliquam definitivam sententiam, quaecumque fuerit seu quamvis interlocutoriam super devolutionibus causarum in Romana Curia tractandarum, si inter partes de ipsa devolutione controversia fuerit vel super admissione vel repulsionem articulorum aut super remissione super eisdem articulis aut aliis probationibus extra curiam faciendis, nisi forsitan de consensu partium fieret remissio vel admissio supradicta; necnon super restitutione seu revocatione attentatorum, sive innovatorum, lite vel appellatione pendente, sive super appellationibus ab interlocutoria, vel a gravamine interpositis, aut aliam quamcumque interlocutoriam super re, de qua agitur, contra alteram partium finem negotio imponentem, absque relatione publica et consilio coauditorum proferat. Super aliis vero interlocutoriis absque publica relatione, cum consilio coauditorum dictorum, ad eorum prolationem possit procedere, prout hactenus extitit in Palatio laudabiliter observatum. Item quod auditor referens, facta relatione coauditoribus suis, consilia eorumdem diligenter quaerat et eisdem consiliis habitis, dictas causas finire et terminare celeriter teneatur.

Quatuor habeant tantummodo notarios:

§ 11. Item quod quilibet dictorum auditorum notarios intelligentes fideles et honestos habeat, ita quod quatuor notariorum numerum non excedat. Qui

quidem notarii per se et non per alios, coram auditoribus ipsis, in causis scribant. Nec dicti auditores committant scribendas alicui alteri notario causas commissas eisdem; nec aliquis dictorum auditorum quemquam in notarium recipiat, qui sit alterius auditoris notarius.

§ 12. Item quod praefati auditores provideant diligenter, quod dicti notarii super ipsorum receptione salarii non excedant, nec aliquid ultra recipiant, nisi prout est descriptum, taxatum et etiam ordinatum. Item quod si aliqui sicut vel fuerint, qui ob paupertatem nequeant acta redimere suae causae, auditores suos compellant notarios scribentes in actis eisdem ad restituendum gratis huiusmodi actorum copiam parti, solvere (ut praemittitur) nequeanti, si auditori causae illius paupertas notabilis videatur.

§ 13. Item quod nullus eorumdem auditorum in causis, quae sunt in dicto Palatio, vel in brevi sperantur existere, consilium nec per se, nec per interpositam personam partibus praebet, nec aliquid patrocinium praestet, nisi causae propriae vel suorum usque ad tertium gradum consanguinitatis, vel dominorum aut familiarium suorum, seu Ecclesiarum, in quibus beneficiatus foret, existerent. Et in praemissis ultimis casibus ad coauditorum suorum consilia minime admittatur; quodque hoc revelare teneatur, si existeret id occultum. Item quod nullus auditorum ipsorum causam recipiat audiendam, si committatur eidem, in qua consilium dederit, sed ad cancellariam ipsam incontinenti remittat alteri committendam.

§ 14. Item quod eorumdem auditorum consilia, quae praebentur in causis, scribantur per notarium illius causae, in qua huiusmodi consilia impendantur, et secreta causarum et consiliorum eorumdem, tam per ipsos auditores dictarum causarum, quam per notarium in eis scribentem sub sigillo credentiae teneantur.

Caveantque, ne hi quid ultra taxam extant.

Consilium non praestent in causis verarum eis cognoscendis.

Auditorum consilia a notariis secreta servantur.

In arduis te-
stis per se ex-
aminant audi-
tores.

§ 15. Item quod quando testes sint vel fuerint in curia examinandi in causis, quae in palatio ventilantur, in punctis arduis eisdem testes per se dicti examinent auditores.

Notarii dili-
gentes fideles-
que sint.

§ 16. De supradictis quoque notariis eorumdem auditorum scribentibus in causis illis commissis, similiter statuendo et ordinando subiungimus, quod diligentes et attentis existant in commissis eis officio notarii praelibato, ac fideliter et sollicite scribant et exercent officium antedictum, et quod a partibus, vel aliquo alio earum nomine, nihil recipiant, prout est infra descriptum, taxatum et etiam ordinatum. Contrariam vero facientes duplum restituere teneantur.

Antequam ad-
mittantur, de-
bent examinari.

§ 17. Item quod nullus eorumdem notariorum in eodem palatio scribat in causis coram aliquo ipsius Palatii auditore, nisi primo per vicecancellarium vel alium de eius speciali mandato, de literata ac scriptura sufficienti ad huiusmodi notariatus officium exercendum examinatus; ac de vita et conversatione ipsius informatione recepta, necnon approbatus fuerit per eundem; ac etiam iuramentum in manu vicecancellarii praestiterit in hac forma:

Et huiusmodi
praestare iura-
mentum.

§ 18. Ego N. notarius N. auditoris, commissum mihi officium sollicite et fideliter exercebo. A partibus, causas habentibus vel habituris, in quibus sum vel fuero notarius deputatus, vel ab earum aliqua, seu a quocumque alio, earum nomine quovis colore seu modo quaesito, nihil recipiam, ultra taxationem per SS. D. N. D. Ioannem XXII Summum Pontificem super hoc ordinatam. Nullam causam mihi committi procurabo scribendam, nec adhibebo instantiam aliquam in hac parte. Non ero promotor seu procurator in causis, quae coram auditore meo agitantur, seu quas agitari contigent. In causis praedictis, in quibus sum vel fuero, ut praefertur, notarius deputatus, omnes actus iudiciarios substantialiter in manuali seu memoriali, in audi-

toris mei praesentia et etiam partium, si hoc expectare voluerint, conscribam, et postquam illos conscripsero, eos necnon instrumenta et omnia alia et singula in causis producta, ubi requisitus ab auditore vel partibus, seu earum aliqua fuero, in registrum fideliter redigam vel redigi faciam requisitus ab eisdem partibus, vel earum aliqua in singulis terminis successive; et partibus ipsis copiam, cum per auditorem decreta fuerit, sine difficultate et fraude quacumque faciam, salvo meo salario per ipsum dominum Summum Pontificem moderato. Secreta causae secrete tenebo, et praesertim consilia auditorum et sententiam, donec ipsa sit prolata. Supradicta omnia et singula promitto et iuro attendere et servare, sine omni dolo et fraude; sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

§ 19. Item statuimus et etiam ordinamus, quod nullus notariorum ipsorum causam aliquam sibi committi scribendam, per se vel alium procuret, seu adhibeat instantiam in hac parte.

§ 20. Item quod dicti notarii omnem modestiam, honestatem in omnibus studeant observare.

§ 21. Quodque nullus eorumdem notariorum, qui per aliquem dictorum auditorum in notarium receptus extiterit, alterius auditoris notarius esse valeat, quamdiu erit primi auditoris notarius.

§ 22. Item quod nullus notariorum ipsorum concubinam tenere praesumat, et si quis eorum ad praesens teneret aliquam, eam dimittere teneatur. Si vero infra octo dies post publicationem statuti et ordinationis praesentis, ipsam non dimiserit, illam vel aliam deinceps minime resumpturus, et deinceps ipse vel alii reperti fuerint aliquam tenere, ab officio notariatus in dicto palatio exercendo perpetuo sint privati.

§ 23. Item quod praefati notarii, promotores seu procuratores in causis, quae coram auditore suo agitantur, in dicto palatio non existant. Item quod nullus

Causas non af-
fectent.

Modestiam ser-
vent.

Uni tantum au-
ditori servira
debeant.

Concubinam
non retineant.

Causarum que
coram suis au-
ditoribus agi-
tantur, patroni
non sint, etc.

notarius alicuius auditoris deinceps audeat scribere, vel praesumat in causa, si alterius partium dictae causae in audientia literarum contradictarum, vel in palatio apostolico, seu Romana Curia procurator vel promotor negotiorum, seu pensionarius quoquomodo fuerit vel existat. Sed si ex ignorantia contingeret auditorem aliquam vel aliquas causam seu causas alicui tali notario committere ad scribendum, statim notarius huiusmodi causam seu commissionem in manibus dicti auditoris restituat. Contrarium faciens per annum ab officio notariatus in palatio exercendo sit eo ipso privatus.

De registris
servandis.

§ 24. Item praefati registrum cuiuscumque causae, in qua notarii deputati existunt, cum manuali suo et productis originalibus, antequam registrum auditori exhibeant et copias in publicam formam seu in simplicem scripturam redactas, cum eodem registro, antequam partibus tradant, diligenter auscultent, et alias sic perfecte videant et corrigant diligenter, quod per eorum incuriam negligentiam vel alias nihil de substantialibus omitteretur, seu damnum aliquod patiatur aliqua partium earumdem; nec in favorem vel praeiudicium unius partium praemissa complere differant vel postponant. Item quod iam dicti notarii omnes actus iudiciarios clare, distincte et substantialiter in manuali seu memoriali, in auditoris causae, in qua scribunt, praesentia, et partium, si expectare voluerint, conscribere non postponant. Et postquam illos conscripserint, in registrum fideliter redigant vel redigi faciant; et requisiti ab ipsis partibus vel earum aliqua, in singulis terminis, partibus eisdem copiam, cum per dictum auditorem decreta fuerit, sine difficultate et fraude quacumque faciant, salvo suo iusto salario inferius moderato. Item quod iidem notarii in registro illius causae, in qua scribunt, ut praedicitur, omnes sententias definitivas et interlocutorias ac inhibitiones, necnon intimationes et appellationes verbo

vel in scriptis emissas, ex integro de verbo ad verbum conscribant, cum per partem vel partes seu auditorem ipsius causae fuerint requisiti. Item quod instrumenta et alia per partes producta diligenter registrent vel registrari faciant notarii memorati. Acta vero in partibus habita minime registrent, sed conserventur per illius causae notarium diligenter, nisi partes vel earum altera, illa peterent registrari; pars vero haec petens de registro satisfacere teneatur. Item quod notarii, quos interdum perpetuo, et interdum ad tempus de curia absentari contigerit, omnia registra, acta et producta causarum, in quibus erant notarii deputati, illi videlicet, qui animo non redeundi recedunt, alicui alteri notario idoneo iurato, examinato et approbato ut supra, subrogando loco ipsius; ille vero qui ad tempus abesse voluerit, uni ex aliis notariis auditoris sui, de ipsius auditoris licentia et scientia tradere et ponere teneatur: qui notarius depositarius, in praedictis eidem se absentanti commissis pro eodem absente scribat fideliter et suppleat eius vices.

§ 25. Caeterum quia optat praemium quisque labor, et laboranti non est debita mercedis exhibitio deneganda, moderamine nihilominus observato, ne sanguinem eliciat nimietas emungentis, subsequitur per statuta et ordinationes huiusmodi certus modus rationalis et discretus, per quem praedictis notariis pro eorum salario moderata satisfactio praebetur; et litigantes, qui litigiorum involvuntur anfractibus, et plerisque fatigantur laboribus diuturnis, superfluis expensarum effusionibus non graventur. Quod videlicet praedicti notarii pro petia registri unum turonensem argenti cum dimidio, et non plus habeant, et petia 26 lineas ex qualibet parte contineat, et quaelibet dictarum linearum habeat quatuordecim dictiones. Item quod pro petia registri, redacta in formam publicam,

Taxa notario-
rum pro regi-
stro.

Taxa pro sin-
gula parva, et
numerus line-
rum

receptione unius turonensis cum dimidio similiter sint contenti.

Pro copiis. § 26. Item quod pro copia sive copiis, sive in quaterno sive in petis longis fiat, de folio sive de petia registri unum tantum similem recipiant turonensem.

Pro citationibus. § 27. Item quod pro citatione in audientia publica legenda, ultra medium similem turonensem ipsis recipere licitum non existat.

Pro inhibitione. § 28. Item quod pro inhibitione, quae in causis fieri solet, si redigatur in publicum instrumentum, sex similes turonenses recipiant, et non ultra.

Pro intimatione. § 29. Item pro intimatione, cum in publicum redigatur instrumentum, non amplius quam quatuor similes valeant recipere turonenses.

Pro appellatione. § 30. Item pro appellatione, si redigatur in publicum instrumentum, de petia registri duos dumtaxat turonenses similes recipere licitum sit eisdem.

Pro testium depositionibus. § 31. Item quod de attestationibus testium, quos quisque notariorum examinaverit praefatorum, de petia registri receptionem duorum turonensium similem non excedat; et de copia ipsarum attestationum unum cum dimidio similem turonensium notarii praedicti de petia eiusdem registri recipiant, si copia ipsa in formam publicam redigatur. Si vero huiusmodi copia in papiris recipiatur, prout supra de aliis copiis est expressum.

Pro sententia definitiva eius instrumenti. § 32. Item de sententia definitiva pro qualibet petia registri possunt duodecim similes recipere turonenses. De instrumento vero publico, cum per se de sententia ipsa confectum extiterit, duodecim similes turonenses pro qualibet registri petia debeantur, et pro copia sententiae in publico sive in simplici quantum et de aliis copiis superius est expressum.

Pro interlocutoriis. § 33. Item quod de interlocutoria vim definitivae habente, ut de sententia supra proxime exprimitur, observetur. Si vero talis interlocutoria vim definitivae nequaquam habeat, recipiantur duo si-

miles turonenses pro petia registri, ut supra dicitur computando; et si de interlocutoria ipsa instrumentum per se publicum fiat, sex pro eodem poterunt recipere instrumento.

Distinctio monetarum. § 34. Item volumus, statuimus et etiam ordinamus, quod caeterae iudiciales taxentur secundum modum superius designatum, hoc tamen adiecto et ordinato specialiter et expresse, quod videlicet ubicumque in taxationibus antedictis de turonensi grosso fit mentio, id de illo intelligi volumus, quamdiu Romana Curia fuerit citra montes; ubi vero ultra montes, Romae videlicet vel in aliis Italiae partibus, curiam esse contigerit ipsam, romanus loco turonensis ponatur, et computetur in taxationibus antedictis.

Cavendum ut, ne prolixiores aequum efficiant scripturas. § 35. Caveant tamen notarii memorati, quod propter praemissas modificationes, scripturas prolixiores nequaquam efficiant, neque ponant superflua in eisdem, nisi prout necessarium fuerit et est, hactenus fieri consuetum, nec malitiose differant vel differre procurent scripturas partibus assignare. Contrarium vero facientes duplum restituant. Et si super hunc frequentaverint excessum, ab auditorio sui auditoris et praedicto palatio expellantur.

Simile iuramentum a notariis caeterorum tribunalium emittendum. § 36. Volumus insuper, statuimus, et etiam ordinamus, quod venerabiles fratres nostri sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, ab auditoribus et notariis suis, necnon camerarius noster ab auditore vel viceauditore curiae camerae nostrae, ipsiusque notarii, et etiam marescallus Romanae Curiae a iudicibus et notariis eorum, seu quicumque alii auctoritate apostolica causas in Romana Curia audientes, seu etiam audituri, a notariis suis in eisdem causis iuramentum recipiant iuxta formas, quibus curare debent dicti auditores et notarii palatii apostolici, per nos, ut praemittitur, ordinatas, in quantum tanget officia eorum.

§ 37. Item statuimus et ordinamus, quod praefata alia quoad munera, dona

Qui praedicta tenentur observare.

et xenia, ad scripturarum exactiones, quae, ut praefertur, de auditoribus et notariis dicti palatii sunt statuta, et etiam ordinata per dictorum cardinalium, et etiam curiae camerae nostrae auditores et iudices curiae marescalli, ac per ipsorum et quorumcumque aliorum in Romana Curia causas auctoritate apostolica audientium et auditorum in posterum notarios serventur inviolabiliter.

Haec leges in cancellaria registrandae. § 38. Ut igitur ordinationes et statuta nostra huiusmodi, quae perpetuis futuris temporibus duratura censemus, inviolabiliter observentur; et ne illa ob memoriae labilitatem humanae oblivioni dentur; et etiam ut auditores et notarii praelibati per ordinationum et statutorum eorumdem inspectionem assiduam, circa eorum observantiam attentius et vigilantius sint attentii; volumus et statuimus, ut ordinationes et statuta nostra huiusmodi de verbo ad verbum in cancellariae et praedictae audientiae literarum nostrarum registris ex integro conscribantur.

Ibi quolibet anno legenda. § 39. Quodque in singulis annis in kalendis octobris, vel prima sequentis audientiae die, si festum fuerit die kalendarum ipsarum, ordinationes et statuta huiusmodi legantur solemniter in audientia praelibata. Et quilibet auditorum et notariorum ipsorum penes se copiam conservet et habeat eorumdem.

Clausulae. § 40. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum decretorum, statutorum, reformationis, prohibitionis et voluntatis infringere etc.

XLIII.

Declarat, indultum quibuslibet universitatibus et personis concessum, ne extra certos limites vocari in iudicium possint, ad causas et negotia, quae apud Sedem eandem agitantur, non extendi (1).

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

SUMMARIUM

Abusus huiusmodi indultorum ab Apostolica Sede obtentorum. — 1. Declaratio (de qua in rubrica).

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Contingit plerumque per Sedem Apostolicam nonnullis universitatibus civitatum, castrorum et aliorum locorum, necnon singularibus personis ecclesiasticis et saecularibus indulgeri, ut per litteras dictae Sedis nequeant conveniri, vel extra certa loca ad iudicium evocari, nisi dictae literae plenam et expressam ac, de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi faciant mentionem. Cuius indulti praetextu eadem universitates et personae, cum super certis causis seu negotiis ad Romanam Curiam evocantur, ad comparandum (1) seu litigandum in praedicta Curia, se asserunt non teneri.

Declaratio (de qua in rubrica). § 1. Attendentes igitur quod Romana Curia communis est patria, Sedesque Apostolica mater existit omnium fidelium, et magistra, hoc edicto in perpetuum validuro, auctoritate apostolica declaramus, praefatum indultum hactenus quibusvis concessum, vel imposterum concedendum, ad causas et negotia, quae apud Sedem eandem agitantur, seu pro tempore contigerit agitari, propter praerogativam seu eminentiam dictae Sedis, aliquatenus non extendi, universitates et personas praedictas, cuiuscumque dignitatis, conditionis aut status existant, aliquam immunitatem exinde recipere, quominus apud Sedem eandem apostolica auctoritate vocatae comparere ac respondere legitime teneantur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis infringere etc.

Datum Avenioni nonis aprilis, pontificatus nostri anno xi.

Dat. die 5 aprilis 1327, pontif. anno xi.

(1) Forsan leg. *comparendum*.

Abusus huiusmodi indultorum ab Apostolica Sede obtentorum.

Declaratio (de qua in rubrica).

XLIV.

Confirmatio erectionis Universitatis studiorum in civitate Cadurcensi (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Consulum Cadurcen. petitis annuens, Studium generale in ea civitate confirmat.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium

Cum civitas Cadurcensis, quam excellentiae divinae bonitas multiplicium gratiarum bonis et dotibus decoravit, propter ipsius commoditates et condiciones quamplurimas apta non modicum generali Studio censeatur, nos reipublicae multipliciter expedire credentes, quod in civitate praefata fiat et emanet fons scientiarum irriguus, de cuius plenitudine hauriant universi, litteralibus cupientes imbui documentis, et etiam cultores sapientiae inserantur et provehantur diversarum facultatum dogmatibus eruditi, facundi et undique illustrati, fructum uberem, largiente Domino, suo tempore producturi; attendentes quoque sinceram fidei puritatem,

Consulum Cadurcen. petitis annuens, Studium generale in ea civitate confirmat.

ac eximiae devotionis affectum, quos dilecti filii consules et Universitas eiusdem civitatis ad nos et Romanam Ecclesiam habere noscuntur: ex praedictis causis, porrectis etiam nobis pro parte consulum et Universitatis praedictae humilibus et devotis supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica statuimus et ordinamus, quod in civitate praedicta perpetuis futuris temporibus generale Studium habeatur et vigeat in qualibet licita facultate, quodque praefatum Studium, ac eius Universitas, ac doctores, magistri, licentiatii, baccalaurei et scholares pro tempore commorantes causa studiorum ibidem, omnibus privilegiis, libertatibus et

(1) Ex Gall. Christ., edit. parisi., tom. 1, in appendice, pag. 35.

immunitatibus, concessis Studio Tholosanensi ac Universitati eius, plene et libere gaudeant et utantur.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Avenione VII idus iunii, pontificatus nostri anno XVI.

Dat. die 7 iunii 1332, pont. anno XVI.

BENEDICTUS XII

PAPA CXCVII

Anno Domini MCCCXXXIV.

Die 20 decembris anno 1334 cardinales in palatio Avenionensi, ubi decesserat Ioannes XXII, inclusi, elegerunt in Pontificem Romanum Iacobum Furnerium, presbyterum cardinalem tituli S. Priscae, qui in minoribus ex ordine Cisterciensi, mox Appamiarum, postmodum Mirapiscensis fuerat episcopus. Hic vocatus est Benedictus XII, qui coronatus est in Ecclesia fratrum Praedicatorum die 8 ianuarii anni sequentis. Sedit itaque in pontificatu a die coronationis suae annos VII, mens. III, imperante in Oriente Andronico iuniore imperatore. Obiit siquidem Avenione die 25 aprilis 1342 et sepultus est in ecclesia cathedrali. Post eius mortem vacavit sedes dies XI (1).

I.

Benedictus praelatos Ecclesiarum certiores facit de sui electione in Pontificem (2).

SUMMARIUM

Exordium a divina providentia petatum. —

1. Sua ad Summum Pontif. electio. — 2. Humiliter de se sentit Benedictus: — Suamque exponit in Deo fiduciam positam. —
3. Fideles, ut humiles ad Deum preces fundant, cohortatur.

(1) Exclusis extremis. (2) Ex Raynald. ad annum 1334, § 3.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Rhemensi, et episcopis ac dilectis filiis, abbatibus, prioribus, praepositis, decanis, archidiaconis et aliis Ecclesiarum praelatis, exemptis et non exemptis, per Rhemensem provinciam constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium a divina providentia petatum.

Altitudo coelestis consilii, supra cuncta tenens in excelsis imperium, sic dat esse rebus, et dispensat ineffabili providentia munera gratiarum, sic creaturarum condiciones et status ordinat, ac, prout vult, variat et disponit, quod sensus humanus, eius secreta consilii perscrutari non valens, in horum consideratione potius hebetatur, cum sint investigabiles viae Domini, et sapientiae suae magnitudinem humani non capiant intellectus: facit enim fortem ex debili, balbutientibus eloquium tribuit, et ponit nonnunquam humiles in sublimi, plenam et perfectam habens ad singula, tamquam palmo concludens omnia, potestatem.

Sua ad Summum Pontif. electio.

§ 1. Sane felicitis recordationis Ioanne Papa vigesimo secundo praedecessore nostro nuper, sicut Domino placuit, ab hac luce subtracto, et ad caelestem patriam ab huiusmodi miseria, sicut pie credimus, evocato, eiusque corpore cum exequiarum solemnitate debita tumulato, venerabiles fratres nostri episcopi, presbyteri et diaconi, sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, de quorum numero tunc eramus, pro futuri substitutione pastoris convenientes in unum, sub deliberatione consilii, quam tanti negotii qualitas exigebat, habito super electionis futuri Papae celebratione tractatu, licet consentire potuissent in alios maiorum meritorum claritate conspicuos, et plurium virtutum titulis insignitos, tandem ad personam nostram dirigentes unanimiter vota sua, nos ad summi pontificatus apicem divinae dignationis clementia evocarunt.

§ 2. Nos igitur, nostratum insufficientiam virium, et administrationis tam

arduae sarcinam, tantique oneris gravitatem intenta consideratione pensantes, intra nostra praecordia, quid inter tot diversas et varias saeculi fluctuationes et pugnas agendum, quidve tenendum, quidve pensandum extiterit, animo duximus trepido revolvendum. Demum vero spiritus virtute reassumpta, in Illo, qui assurgit in occursum timentium et implorantium humiliter nomen suum, quique clementer in semitis suis gressus hominis perficit, inter huiusmodi cogitationum fremitus anchoram spei nostrae fiximus, ad ferendum sub Eius fiducia iugum servitutis apostolicae imbecilles humeros humiliter submittentibus, ac subsequenter benedictionis et coronationis solemniam et caetera recepimus, secundum morem eisdem Romanae Ecclesiae in personis Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum hactenus observatum antea; et humiliato spiritu Domino supplicando, ut Ipse, qui nos iugum huiusmodi subire concessit, sic ad ipsum portandum debilitatem nostram suae virtutis robore fulciat, sicque illud faciat sua benignitate portabile, quod sub eo non contingat nos ex nostra debilitate deficere, sed ita sua omnipotentia nobis et gregi dominico, vigilantiae nostrae commisso, potius proficere, quod de talento nobis credito dignam valeamus in extremo iudicio reddere rationem.

§ 3. Cum autem nos ad tanti molem ponderis levius et salubrius perferendam, ac praefatam Ecclesiam, quae procellis ac turbinibus agitari assolet, piis et devotis expediat orationum suffragiis adjuvari, universitatem vestram rogamus et obsecramus in Domino Iesu Christo, quatenus apud Ipsum, Sponsum eiusdem Ecclesiae, suppliciter in humilitate spiritus devotis precibus insistatis, ut, tempestosa procellarum molestia quiescente, Ecclesia ipsa sub facilis aerae serenitate laetetur, luxque pacis copiosa sibi resplendeat, errorum et dissensionum tenebris de medio fidelium profligatis; ac gressus

Humiliter de se sentit Benedictus:

Suamque exponit in Deo fiduciam positam.

Fideles, ut humiles ad Deum preces fundant, cohortatur.